

SREDNJA ŠKOLA
KRAPINA

SREDNJA ŠKOLA
KRAPINA

KEMIJA ZA USPJEŠNO STUDIRANJE

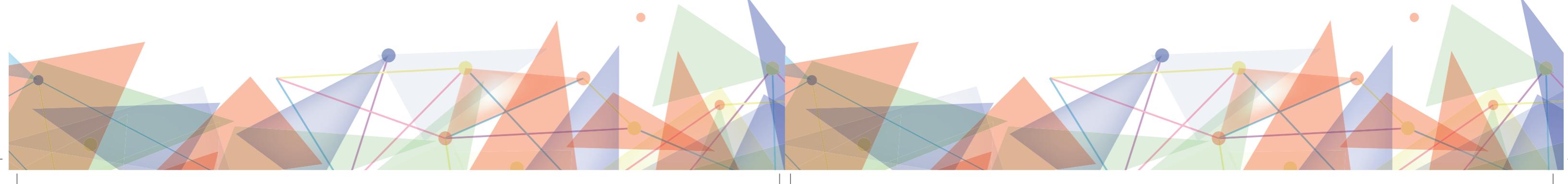
Priručnik za učenike
za 3. razred gimnazijskih programa

KEMIJA ZA USPJEŠNO STUDIRANJE

Priručnik za učenike
za 3. razred gimnazijskih programa

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta Gimnazija 100+
kojeg je sufinancirala Evropska unija iz Evropskog socijalnog fonda.

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta Gimnazija 100+
kojeg je sufinancirala Evropska unija iz Evropskog socijalnog fonda.

PROJEKT GIMNAZIJA 100+

Korisnik: Srednja škola Krapina

Partner: Srednja škola Pregrada

Vrijednost projekta: 1.117.336,41 kn

Bespovratna sredstva: 1.117.336,41 kuna

Trajanje projekta: 12 mjeseci

U sklopu projekta Gimnazija 100+ želimo unaprijediti ishode učenja u području matematike i prirodoslovja, omogućiti stjecanje dodatnih kompetencija, osigurati veću uspješnost na ispitima državne mature i uspješan nastavak obrazovanja. Razvijamo nove fakultativne programe iz matematike, kemije, biologije i fizike.

Projekt Gimnazija 100+ sufinancirala je Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

IMPRESSUM

Pripremili: Bojana Barlović Tušek, dipl. ing. kem.

Helena Gorički, mag. educ. kemije i biologije

Kristijan Čaran, dipl. ing. kem.

mr. Olgica Martinis – vanjska konzultantica

Nakladnik: Srednja škola Krapina, Šetalište hrvatskog narodnog preporoda 6, 49 000 Krapina

Za nakladnika: Ivica Rozijan, prof., ravnatelj Srednje škole Krapina

Grafičko oblikovanje: Aldini d.o.o., Sesvete

Tisk: Aldini d.o.o., Sesvete

Prvo izdanje, 2016.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Srednje škole Krapina.

PROJEKT GIMNAZIJA 100+

Korisnik: Srednja škola Krapina

Partner: Srednja škola Pregrada

Vrijednost projekta: 1.117.336,41 kn

Bespovratna sredstva: 1.117.336,41 kuna

Trajanje projekta: 12 mjeseci

U sklopu projekta Gimnazija 100+ želimo unaprijediti ishode učenja u području matematike i prirodoslovja, omogućiti stjecanje dodatnih kompetencija, osigurati veću uspješnost na ispitima državne mature i uspješan nastavak obrazovanja. Razvijamo nove fakultativne programe iz matematike, kemije, biologije i fizike.

Projekt Gimnazija 100+ sufinancirala je Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

IMPRESSUM

Pripremili: Bojana Barlović Tušek, dipl. ing. kem.

Helena Gorički, mag. educ. kemije i biologije

Kristijan Čaran, dipl. ing. kem.

mr. Olgica Martinis – vanjska konzultantica

Nakladnik: Srednja škola Krapina, Šetalište hrvatskog narodnog preporoda 6, 49 000 Krapina

Za nakladnika: Ivica Rozijan, prof., ravnatelj Srednje škole Krapina

Grafičko oblikovanje: Aldini d.o.o., Sesvete

Tisk: Aldini d.o.o., Sesvete

Prvo izdanje, 2016.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Srednje škole Krapina.

Sadržaj

UVOD.....	1
CILJEVI.....	2
PODRUČJA KURIKULUMA.....	3
PRIMJERI RADNIH MATERIJALA I ZADATAKA	4-39

Sadržaj

UVOD.....	1
CILJEVI.....	2
PODRUČJA KURIKULUMA.....	3
PRIMJERI RADNIH MATERIJALA I ZADATAKA	4-39

Uvod

Dragi učenici,

Pred vama se nalazi program fakultativnog učenja nastave kemije u 3. razredu gimnazije.

I sam naziv fakultativnog programa, Kemija za uspješno studiranje, govori o namjeni programa. Naime, provođenje fakultativnog programa usmjeren je na ponavljanje i proširenje znanja i vještina radi lakšeg upisa na fakultete na kojima su potrebna kemijska znanja i vještine.

Program je zamišljen kao nadogradnja redovnom nastavnom planu i programu iz kemije za gimnazije te se prilikom razrade programa rukovodilo smjernicama i nastavnim područjima prema najnovijim spoznajama iz područja Metodike nastave kemije.

U obzir su uzeta i predložena nastavna područja prema Ispitnome katalogu iz kemije što će olakšati snalaženje učenika u programu te pomoći pri snalaženju u primjerima zadataka. Dinamika odvijanja programa jest jedan sat tjedno, tijekom cijele nastavne godine. Premda je ukupan broj sati fakultativne nastave samo 35 sati, nastavnici kemije, autori ovoga programa uključenih u projekt, uvjereni su da će zajedno sa svojim učenicima i velikim entuzijazmom uspjeti ostvariti postavljene ciljeve. U ovome su programu, učenici aktivni sudionici i istraživači, stoga se predloženi program, može i dodatno mijenjati te prilagođavati potrebama učenika.

Budući da se radi o učenicima zainteresiranim za dodatno učenje kemije, nastavnici kemije osmislili su mnoštvo zanimljivih praktičnih radova kojima će svakako olakšati usvajanje složenih kemijskih pojmoveva i vještina rada.

U 26 Primjera radnih materijala i zadataka za 3. razred gimnazije, naći ćete dodatni poticaj za daljnje bavljenje kemijom i nastavak druženja na fakultativnoj nastavi i u 4. razredu gimnazije.

Uvod

Dragi učenici,

Pred vama se nalazi program fakultativnog učenja nastave kemije u 3. razredu gimnazije.

I sam naziv fakultativnog programa, Kemija za uspješno studiranje, govori o namjeni programa. Naime, provođenje fakultativnog programa usmjeren je na ponavljanje i proširenje znanja i vještina radi lakšeg upisa na fakultete na kojima su potrebna kemijska znanja i vještine.

Program je zamišljen kao nadogradnja redovnom nastavnom planu i programu iz kemije za gimnazije te se prilikom razrade programa rukovodilo smjernicama i nastavnim područjima prema najnovijim spoznajama iz područja Metodike nastave kemije.

U obzir su uzeta i predložena nastavna područja prema Ispitnome katalogu iz kemije što će olakšati snalaženje učenika u programu te pomoći pri snalaženju u primjerima zadataka. Dinamika odvijanja programa jest jedan sat tjedno, tijekom cijele nastavne godine. Premda je ukupan broj sati fakultativne nastave samo 35 sati, nastavnici kemije, autori ovoga programa uključenih u projekt, uvjereni su da će zajedno sa svojim učenicima i velikim entuzijazmom uspjeti ostvariti postavljene ciljeve. U ovome su programu, učenici aktivni sudionici i istraživači, stoga se predloženi program, može i dodatno mijenjati te prilagođavati potrebama učenika.

Budući da se radi o učenicima zainteresiranim za dodatno učenje kemije, nastavnici kemije osmislili su mnoštvo zanimljivih praktičnih radova kojima će svakako olakšati usvajanje složenih kemijskih pojmoveva i vještina rada.

U 26 Primjera radnih materijala i zadataka za 3. razred gimnazije, naći ćete dodatni poticaj za daljnje bavljenje kemijom i nastavak druženja na fakultativnoj nastavi i u 4. razredu gimnazije.

Ciljevi (opravdanost izvođenja skupa ishoda učenja):

- identificirati usvojena znanja i vještine pri samostalnom i odgovornom izvođenju pokusa
- diskutirati o sadržaju poučavanja (identificirati uzroke i posljedice sadržaja poučavanja)
- objasniti glavnu ideju, koncept
- samostalno istražiti o mogućim rješenjima postavljenog zadatka
- odabrati odgovarajuće rješenje od više ponuđenih
- komentirati dobivena rješenja i provjeru hipoteze (samoevaluacija i evaluacija rada u skupini)
- samostalno primijeniti zakon i/ili pravilo
- izraziti rezultate mjerenja grafičkim prikazom, a teorijska znanja usmenom interpretacijom konceptualne mape, ppt-prezentacije, plakata, postera
- ustanoviti povezanost (korelaciјu) sadržaja poučavanja s drugim prirodnim znanostima i/ili predmetima

Ciljevi (opravdanost izvođenja skupa ishoda učenja):

- identificirati usvojena znanja i vještine pri samostalnom i odgovornom izvođenju pokusa
- diskutirati o sadržaju poučavanja (identificirati uzroke i posljedice sadržaja poučavanja)
- objasniti glavnu ideju, koncept
- samostalno istražiti o mogućim rješenjima postavljenog zadatka
- odabrati odgovarajuće rješenje od više ponuđenih
- komentirati dobivena rješenja i provjeru hipoteze (samoevaluacija i evaluacija rada u skupini)
- samostalno primijeniti zakon i/ili pravilo
- izraziti rezultate mjerenja grafičkim prikazom, a teorijska znanja usmenom interpretacijom konceptualne mape, ppt-prezentacije, plakata, postera
- ustanoviti povezanost (korelaciјu) sadržaja poučavanja s drugim prirodnim znanostima i/ili predmetima

KEMIJA ZA USPJEŠNO STUDIRANJE

3.RAZRED

PODRUČJE: TVARI

Svojstva tvari-agregacijska stanja, talište, vrelište, fazni dijagram, gustoća, koligativna svojstva, utjecaj strukture na makroskopska svojstva tvari

Vrste tvari-Podjela tvari. metode odjeljivanja, otopine (izražavanje sastava otopina i priprema otopina)

Građa tvari-(atomi, kemijske veze)

Seminarske teme: 1. Kristali, 2. Koloidni sustavi, 3. Kompleksni spojevi

PODRUČJE: KEMIJSKE PROMJENE

Redoks reakcije

Reaktivnost anorganskih spojeva (za alkalijske i zemnoalkalijske metale)

Dobivanje soli, neutralizacija-titracija jake kiseline s jakom bazom Iskoristenje reakcije

Seminarske teme: Dobivanje nekih anorganskih spojeva i njihova upotreba

Prirodoznanstveni pristup

Ukupno: 35 sati, 1 sat tjedno

Elektrodi potencijal

Galvanski članak

Elektroliza-kvantitativni odnosi pri elektrolizi

Seminarska tema: 1. Kalorimetrija, 2. Korozija

PODRUČJE: KINETIKA I RAVNOTEŽA

Brzina kemijske reakcije i čimbenici koji utječu na brzinu reakcije

Konstanta ravnoteže, Pomak kemijske ravnoteže Kiseline, baze i soli (konstante ionizacije, pH otopina kiselina i baza, neutralizacija, dobivanje soli, topljivost, produkt topljivosti, hidroliza)

Seminarska tema: Puferi

3

KEMIJA ZA USPJEŠNO STUDIRANJE

3.RAZRED

PODRUČJE: KEMIJSKE PROMJENE

Redoks reakcije

Reaktivnost anorganskih spojeva (za alkalijske i zemnoalkalijske metale)

Dobivanje soli, neutralizacija-titracija jake kiseline s jakom bazom Iskoristenje reakcije

Seminarske teme: Dobivanje nekih anorganskih spojeva i njihova upotreba

Prirodoznanstveni pristup

Ukupno: 35 sati, 1 sat tjedno

Elektrodi potencijal

Galvanski članak

Elektroliza-kvantitativni odnosi pri elektrolizi

Seminarska tema: 1. Kalorimetrija, 2. Korozija

PODRUČJE: KINETIKA I RAVNOTEŽA

Brzina kemijske reakcije i čimbenici koji utječu na brzinu reakcije

Konstanta ravnoteže, Pomak kemijske ravnoteže Kiseline, baze i soli (konstante ionizacije, pH otopina kiselina i baza, neutralizacija, dobivanje soli, topljivost, produkt topljivosti, hidroliza)

Seminarska tema: Puferi

3

Radni list 1

Područje:Tvari

Tema: Svojstva tvari

Praktični rad: Ispitivanje fizikalnih svojstava tvari

Pribor i kemikalije: voda, heksan, kuhinjska sol, šećer, parafin i jod, 10 epruveta, plastične žličice, čepovi za epruvete i stalak za epruvete

Opis pokusa:

a) Na raspolaganju su vam voda, heksan (C_6H_{14}), kuhinjska sol, šećer, parafin i jod.

Navedene tvari (voda, heksan, kuhinjska sol, šećer, parafin i jod) razvrstaj tako da u tablicu upišeš što više fizikalnih svojstava svake pojedine tvari koje si uočio/la promatranjem, mirisanjem...

tvar	Fizikalna svojstva
Voda	
Heksan	
Sol	
Šećer	
Parafin	
jod	

b) U pet epruveta ulij oko 1 ml vode. U prvu stavi malo soli, u drugu malo šećera, u treću malo parafina, u četvrtu granulu joda, a u petu ulij malo heksana. Sadržaje epruveta promućkaj i zabilježi zapažanja.

c) U četiri nove epruvete sada ulij oko 1 ml heksana. U prvu stavi malo soli, u drugu malo šećera, u treću malo parafina, a u četvrtu granulu joda. Sadržaje epruveta promućkaj i zabilježi zapažanja o topljivosti tvari u heksanu

Zadaci:

1) Na temelju rezultata pokusa popuni tablicu tako da za otapa se staviš +, za ne otapa se -.

	sol	šećer	parafin	jod	voda	heksan
Voda						
Heksan						

2) Na temelju rezultata pokusa zaključi o porastu gustoće navedenih tvari

3) Prema rezultatima pokusa i svojeg znanja o građi tvari razvrstaj tvari na ionske, polarne i nepolarne

Ionske: _____

Polarne: _____

Nepolarne: _____

Radni list 1

Područje:Tvari

Tema: Svojstva tvari

Praktični rad: Ispitivanje fizikalnih svojstava tvari

Pribor i kemikalije: voda, heksan, kuhinjska sol, šećer, parafin i jod, 10 epruveta, plastične žličice, čepovi za epruvete i stalak za epruvete

Opis pokusa:

a) Na raspolaganju su vam voda, heksan (C_6H_{14}), kuhinjska sol, šećer, parafin i jod.

Navedene tvari (voda, heksan, kuhinjska sol, šećer, parafin i jod) razvrstaj tako da u tablicu upišeš što više fizikalnih svojstava svake pojedine tvari koje si uočio/la promatranjem, mirisanjem...

tvar	Fizikalna svojstva
Voda	
Heksan	
Sol	
Šećer	
Parafin	
jod	

b) U pet epruveta ulij oko 1 ml vode. U prvu stavi malo soli, u drugu malo šećera, u treću malo parafina, u četvrtu granulu joda, a u petu ulij malo heksana. Sadržaje epruveta promućkaj i zabilježi zapažanja.

c) U četiri nove epruvete sada ulij oko 1 ml heksana. U prvu stavi malo soli, u drugu malo šećera, u treću malo parafina, a u četvrtu granulu joda. Sadržaje epruveta promućkaj i zabilježi zapažanja o topljivosti tvari u heksanu

Zadaci:

1) Na temelju rezultata pokusa popuni tablicu tako da za otapa se staviš +, za ne otapa se -.

	sol	šećer	parafin	jod	voda	heksan
Voda						
Heksan						

2) Na temelju rezultata pokusa zaključi o porastu gustoće navedenih tvari

3) Prema rezultatima pokusa i svojeg znanja o građi tvari razvrstaj tvari na ionske, polarne i nepolarne

Ionske: _____

Polarne: _____

Nepolarne: _____

4) Na temelju svojih zapažanja i odgovora u zadacima 1) i 3) pokušaj izvesti zaključak o čemu ovisi topljivost pojedine tvari u pojedinom otapalu.

Zaključak: _____

4) Na temelju svojih zapažanja i odgovora u zadacima 1) i 3) pokušaj izvesti zaključak o čemu ovisi topljivost pojedine tvari u pojedinom otapalu.

Zaključak: _____

Radni list 2

Područje:Tvari

Tema: Metode odjeljivanja sastojaka iz smjesa

Primjeri zadataka za kratku pisano provjeru

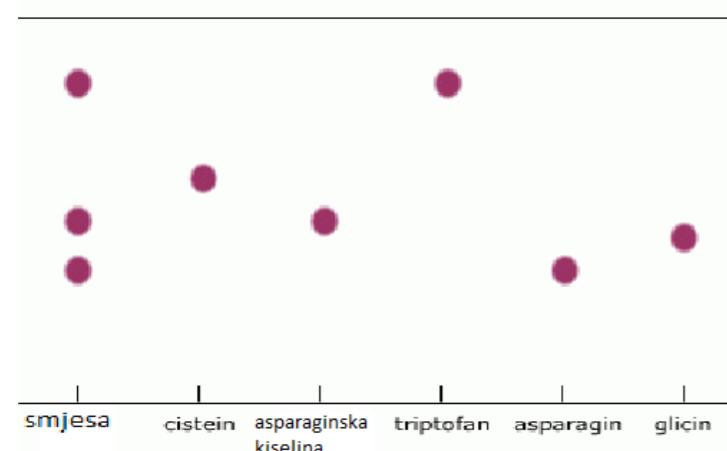
1. Zadatak: Koji se postupak odjeljivanja primjenjuje prilikom usisavanja? Obrazloži odgovor.
– ukupno 2 boda

(za odgovor filtracija-1 bod, a za obrazloženje da se odvajaju krute čestice od zraka- 1 bod)

2. Zadatak: Predloži postupak razdvajanja sastojaka iz smjese vapnenca, željeza i kuhinjske soli-ukupno 4 boda

Svaki ispravno napisan korak 1 bod (odvojiti željezo magnetom-1-bod, dodati vodu smjesi vapnenca i soli -1 bod, filtracijom odjeliti vapnenac od otopine kuhinjske soli-1 bod, ispariti vodu (može i destilacija) kako bi odijelili kuhinjsku sol i vodu-1 bod)

3. Na temelju prikazanog kromatograma odredi od kojih tvari sastoje smjesa? –ukupno 1 bod

Za odgovor da se smjesa sastoji od asparag. kis., asparagine i triptofana-1 bod

Radni list 2

Područje:Tvari

Tema: Metode odjeljivanja sastojaka iz smjesa

Primjeri zadataka za kratku pisano provjeru

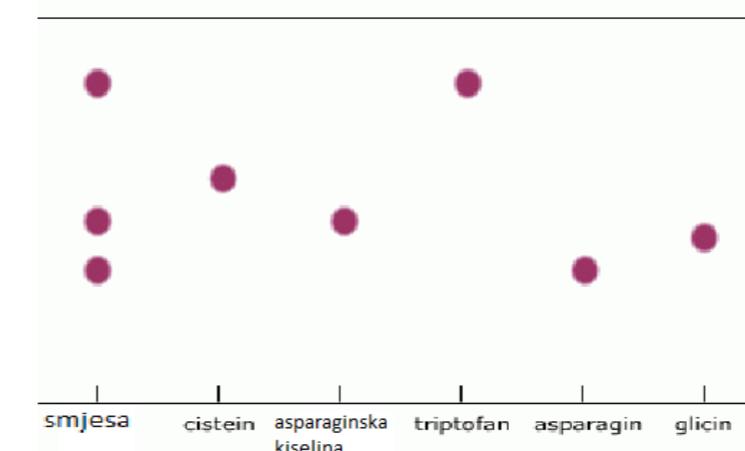
1. Zadatak: Koji se postupak odjeljivanja primjenjuje prilikom usisavanja? Obrazloži odgovor.
– ukupno 2 boda

(za odgovor filtracija-1 bod, a za obrazloženje da se odvajaju krute čestice od zraka- 1 bod)

2. Zadatak: Predloži postupak razdvajanja sastojaka iz smjese vapnenca, željeza i kuhinjske soli-ukupno 4 boda

Svaki ispravno napisan korak 1 bod (odvojiti željezo magnetom-1-bod, dodati vodu smjesi vapnenca i soli -1 bod, filtracijom odjeliti vapnenac od otopine kuhinjske soli-1 bod, ispariti vodu (može i destilacija) kako bi odijelili kuhinjsku sol i vodu-1 bod)

3. Na temelju prikazanog kromatograma odredi od kojih tvari sastoje smjesa? –ukupno 1 bod

Za odgovor da se smjesa sastoji od asparag. kis., asparagine i triptofana-1 bod

Radni list 3

Područje:Tvari

Tema: Građa atoma

Zadatak: Izraditi plakat o povezanosti promjena energijskih stanja elektrona u atomu s emisijskim i apsorpcijskim spektrima

Smjernice za izradu informativnog plakata:

Na plakatu predstavljamo zadalu temu na jasan, privlačan i pregledan način. Izrazito bitne odrednice kojih se moramo pridržavati pri izradi plakata jesu:

- **Čitljivost** - tekst na plakatu mora biti sažet
- **Preglednost** - sadržaj teme treba biti opisan ukratko i prikazan logičnim slijedom
- **Originalnost** - treba obratiti pozornost na raspored teksta i slikovnoga materijala

Veličina slova:

Naslov plakata: 48-72

Ostali tekst na plakatu veličine 18 – 24 (tekst se mora vidjeti s udaljenosti od 1,5 m)

Font: Calibri ili Arial

Dimenzije plakata: 100x70 cm

Sastavnice plakata:

Na vrhu plakata: naslov rada, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole.

Uvodni dio: obrazložiti izbor teme i dati kratak pregled poznatih činjenica povezanih s tematikom rada.

Središnji (teorijski) dio: opis Bohrovog modela atoma s objašnjenjem osnovnog i pobuđenog stanja te apsorpcije i emisije energije. Preporuka je daj sam tekst bude potkrijepljen odgovarajućim slikovnim prikazima.

Zaključak: napraviti poveznicu s dosad poznatim činjenicama i dati konačan zaključak.

Literatura:

-citiranje literature u tekstu prema autoru i godini (npr. Rogers (2000)navodi...). U popisu literature navode se svi izvori koji se citiraju u radu, dakle reference citirane u tekstu moraju se pojavit i na popisu literature.

-popis literature navodi se u donjem lijevom dijelu plakata. Autori trebaju biti poredani prema abecednom redu na način Prezime, I. (godina). Naslov knjige. Mjesto izdavanja: izdavač.

Kriteriji vrednovanja plakata su:

- dimenziije plakata i vizualni efekt (font, boja, količina teksta)
  - u kojoj mjeri sadržaj plakata odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 bodova po svakom kriteriju)

Radni list 3

Područje:Tvari

Tema: Građa atoma

Zadatak: Izraditi plakat o povezanosti promjena energijskih stanja elektrona u atomu s emisijskim i apsorpcijskim spektrima

Smjernice za izradu informativnog plakata:

Na plakatu predstavljamo zadalu temu na jasan, privlačan i pregledan način. Izrazito bitne odrednice kojih se moramo pridržavati pri izradi plakata jesu:

- **Čitljivost** - tekst na plakatu mora biti sažet
- **Preglednost** - sadržaj teme treba biti opisan ukratko i prikazan logičnim slijedom
- **Originalnost** - treba obratiti pozornost na raspored teksta i slikovnoga materijala

Veličina slova:

Naslov plakata: 48-72

Ostali tekst na plakatu veličine 18 – 24 (tekst se mora vidjeti s udaljenosti od 1,5 m)

Font: Calibri ili Arial

Dimenzije plakata: 100x70 cm

Sastavnice plakata:

Na vrhu plakata: naslov rada, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole.

Uvodni dio: obrazložiti izbor teme i dati kratak pregled poznatih činjenica povezanih s tematikom rada.

Središnji (teorijski) dio: opis Bohrovog modela atoma s objašnjenjem osnovnog i pobuđenog stanja te apsorpcije i emisije energije. Preporuka je daj sam tekst bude potkrijepljen odgovarajućim slikovnim prikazima.

Zaključak: napraviti poveznicu s dosad poznatim činjenicama i dati konačan zaključak.

Literatura:

-citiranje literature u tekstu prema autoru i godini (npr. Rogers (2000)navodi...). U popisu literature navode se svi izvori koji se citiraju u radu, dakle reference citirane u tekstu moraju se pojavit i na popisu literature.

-popis literature navodi se u donjem lijevom dijelu plakata. Autori trebaju biti poredani prema abecednom redu na način Prezime, I. (godina). Naslov knjige. Mjesto izdavanja: izdavač.

Kriteriji vrednovanja plakata su:

- dimenziije plakata i vizualni efekt (font, boja, količina teksta)
  - u kojoj mjeri sadržaj plakata odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 bodova po svakom kriteriju)

Radni list 4

Područje: Tvari

Tema: Kemijske veze

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

1. Zadatak:

Na temelju razlike u elektronegativnosti navedenih atoma, odredi vrstu kemijske veze:

- natrija i sumpora
  - vodika i ugljika
  - klora i kisika
- a) prikazati elementima Lewisove simbolike način povezivanja atomskih vrsta u kemijskim vezama na odabranim primjerima iz a) dijela zadatka.

2. Zadatak :

Prikaži Lewisove strukturne formule spojeva i odredi njihov geometrijski oblik;
 ClF_3 , XeF_2 , ClF_5 , SF_4 , XeF_4

3. Zadatak:

Predvidi vrstu međumolekulskih interakcija između:

- a) Molekula etanola
- b) Molekula joda
- c) Molekula klometana

4. Zadatak:

Obrazloži zašto je jod na sobnoj temperaturi krutina, a amonijak plin s obzirom na vrstu i jakost međumolekulskih interakcija.

Radni list 4

Područje: Tvari

Tema: Kemijske veze

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

1. Zadatak:

Na temelju razlike u elektronegativnosti navedenih atoma, odredi vrstu kemijske veze:

- natrija i sumpora
- vodika i ugljika
- klora i kisika

a) prikazati elementima Lewisove simbolike način povezivanja atomskih vrsta u kemijskim vezama na odabranim primjerima iz a) dijela zadatka.

2. Zadatak :

Prikaži Lewisove strukturne formule spojeva i odredi njihov geometrijski oblik;
 ClF_3 , XeF_2 , ClF_5 , SF_4 , XeF_4

3. Zadatak:

Predvidi vrstu međumolekulskih interakcija između:

- a) Molekula etanola
- b) Molekula joda
- c) Molekula klometana

4. Zadatak:

Obrazloži zašto je jod na sobnoj temperaturi krutina, a amonijak plin s obzirom na vrstu i jakost međumolekulskih interakcija.

Radni list 5

Područje: Tvari

Tema: Iskazivanje sastava otopina

Zadatak: Iskazivanje sastava otopina-izraditi PowerPoint prezentaciju na temelju provedenih pokusa**Glavne smjernice za izradu prezentacije:**

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrasne boje

- Količina teksta:

Savjet: Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– načini iskazivanja sastava otopina s primjerima riješenih zadataka i načinima priprema otopina zadanih koncentracija

Zaključak (završni slajd)– kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
- u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
- kreativnost u izradi
- način izlaganja
- odgovori na postavljena pitanja
- obavljanje zadatka u planiranom vremenu

ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 5

Područje: Tvari

Tema: Iskazivanje sastava otopina

Zadatak: Iskazivanje sastava otopina-izraditi PowerPoint prezentaciju na temelju provedenih pokusa**Glavne smjernice za izradu prezentacije:**

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrasne boje

- Količina teksta:

Savjet: Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– načini iskazivanja sastava otopina s primjerima riješenih zadataka i načinima priprema otopina zadanih koncentracija

Zaključak (završni slajd)– kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
- u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
- kreativnost u izradi
- način izlaganja
- odgovori na postavljena pitanja
- obavljanje zadatka u planiranom vremenu

ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 6

Područje: Tvari

Tema: Iskazivanje sastava otopina

Praktični rad: Priprava otopine određene koncentracije metodom razrjeđivanja

Zadatak: Pripravite 250 cm³ otopine sumporne kiseline množinske koncentracije 0,2 mol/dm³ polazeći od koncentrirane H₂SO₄.

Pribor i kemikalije: odmjerna tikvica od 250 cm³, čaša, pipeta, propipeta, kapaljka, koncentrirana sumporna kiselina, destilirana voda, zaštitne rukavice, zaštitne naočale

Postupak:

1. S naljepnice na boci koncentrirane sumporne kiseline očitaj gustoću, maseni udio i molarnu masu te iz tih podataka izračunaj množinsku koncentraciju koncentrirane sumporne kiseline prema formuli: $c = pxw/M$

2. Izračunaj volumen konc. H₂SO₄ koji treba otpipetirati za pripravu zadane otopine prema formuli:

$$c (\text{konc. H}_2\text{SO}_4) \times V (\text{konc. H}_2\text{SO}_4) = c (\text{razrijeđ. otop. H}_2\text{SO}_4) \times V (\text{razrijeđ. otop. H}_2\text{SO}_4).$$

3. U odmjernu tikvicu od 250 cm³ ulij destiliranu vodu tako da pokrije dno tikvice.

4. Otpipetiraj izračunati volumen koncentrirane H₂SO₄ u odmjernu tikvicu.

5. Dodaj destilirane vode u odmjernu tikvicu tik do kalibracijske oznake. Zatvoriti tikvicu čepom i promiješaj otopinu okrećući tikvicu gore-dolje nekoliko puta.

6. Skinite čep i u visini očiju pogledajte razinu otopine u tikvici i nadopunite kapaljkom tikvicu s destiliranom vodom tako da donji meniskus otopine „leži“ na kalibracijskoj oznaci.

Radni list 6

Područje: Tvari

Tema: Iskazivanje sastava otopina

Praktični rad: Priprava otopine određene koncentracije metodom razrjeđivanja

Zadatak: Pripravite 250 cm³ otopine sumporne kiseline množinske koncentracije 0,2 mol/dm³ polazeći od koncentrirane H₂SO₄.

Pribor i kemikalije: odmjerna tikvica od 250 cm³, čaša, pipeta, propipeta, kapaljka, koncentrirana sumporna kiselina, destilirana voda, zaštitne rukavice, zaštitne naočale

Postupak:

1. S naljepnice na boci koncentrirane sumporne kiseline očitaj gustoću, maseni udio i molarnu masu te iz tih podataka izračunaj množinsku koncentraciju koncentrirane sumporne kiseline prema formuli: $c = pxw/M$

2. Izračunaj volumen konc. H₂SO₄ koji treba otpipetirati za pripravu zadane otopine prema formuli:

$$c (\text{konc. H}_2\text{SO}_4) \times V (\text{konc. H}_2\text{SO}_4) = c (\text{razrijeđ. otop. H}_2\text{SO}_4) \times V (\text{razrijeđ. otop. H}_2\text{SO}_4).$$

3. U odmjernu tikvicu od 250 cm³ ulij destiliranu vodu tako da pokrije dno tikvice.

4. Otpipetiraj izračunati volumen koncentrirane H₂SO₄ u odmjernu tikvicu.

5. Dodaj destilirane vode u odmjernu tikvicu tik do kalibracijske oznake. Zatvoriti tikvicu čepom i promiješaj otopinu okrećući tikvicu gore-dolje nekoliko puta.

6. Skinite čep i u visini očiju pogledajte razinu otopine u tikvici i nadopunite kapaljkom tikvicu s destiliranom vodom tako da donji meniskus otopine „leži“ na kalibracijskoj oznaci.

Radni list 7

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Brzina kemijske reakcije

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru) Zamislite reakciju $A \rightarrow B$ za koju vrijede sljedeći podaci:

Vrijeme t/min	0	10	20	30
Koncentracija reaktanta A (mol dm ⁻³)	8	4	2	1
Koncentracija produkta B (mol dm ⁻³)	0	4	6	7

Zadatak 1: Grafički prikaži promjenu koncentracije tvari A i B u navedenom vremenu.

Zadatak 2: Izračunaj prosječnu brzinu trošenja reaktanta A i nastajanja produkta B.
Izračun:

Zadatak 3: Koja je razlika između prosječne i trenutne brzine? Objasni na primjeru.

Zadatak 4: Napiši jednadžbu kemijske reakcije analize jodovodika. Navedite čemu je jednaka brzina kemijske reakcije.

Radni list 7

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Brzina kemijske reakcije

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru) Zamislite reakciju $A \rightarrow B$ za koju vrijede sljedeći podaci:

Vrijeme t/min	0	10	20	30
Koncentracija reaktanta A (mol dm ⁻³)	8	4	2	1
Koncentracija produkta B (mol dm ⁻³)	0	4	6	7

Zadatak 1: Grafički prikaži promjenu koncentracije tvari A i B u navedenom vremenu.

Zadatak 2: Izračunaj prosječnu brzinu trošenja reaktanta A i nastajanja produkta B.
Izračun:

Zadatak 3: Koja je razlika između prosječne i trenutne brzine? Objasni na primjeru.

Zadatak 4: Napiši jednadžbu kemijske reakcije analize jodovodika. Navedite čemu je jednaka brzina kemijske reakcije.

Radni list 8

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj agregacijskog stanja na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: tarionik s tučkom, staklena čaša, epruveta, stalak za epruvete, destilirana voda, srebrov nitrat (AgNO_3), kalijev jodid (KI)

Opis pokusa 1: U tarionik stavi žličicu čvrstog srebrovog nitrata i žličicu čvrstog kalijevog jodida. Nakon toga smjesu čvrsto tari tučkom.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Napiši jednadžbu kemijske reakcije.

Opis pokusa 2: Pripravi otopinu srebrovog nitrata i kalijevog jodida. U epruvetu ulij 3 mL otopine kalijevog nitrata i razrijedi destiliranom vodom na 10 mL. U otopinu kalijevog nitrata dodaj 1 mL otopine srebrovog nitrata.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 3. S obzirom na veličinu čestica navedi tip koloidnog sustava koji je nastao?

Zadatak 4. Što bi se dogodilo kada bi razrijedili navedene otopine destiliranom vodom i onda ih pomiješali?

Zadatak 5. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 8

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj agregacijskog stanja na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: tarionik s tučkom, staklena čaša, epruveta, stalak za epruvete, destilirana voda, srebrov nitrat (AgNO_3), kalijev jodid (KI)

Opis pokusa 1: U tarionik stavi žličicu čvrstog srebrovog nitrata i žličicu čvrstog kalijevog jodida. Nakon toga smjesu čvrsto tari tučkom.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Napiši jednadžbu kemijske reakcije.

Opis pokusa 2: Pripravi otopinu srebrovog nitrata i kalijevog jodida. U epruvetu ulij 3 mL otopine kalijevog nitrata i razrijedi destiliranom vodom na 10 mL. U otopinu kalijevog nitrata dodaj 1 mL otopine srebrovog nitrata.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 3. S obzirom na veličinu čestica navedi tip koloidnog sustava koji je nastao?

Zadatak 4. Što bi se dogodilo kada bi razrijedili navedene otopine destiliranom vodom i onda ih pomiješali?

Zadatak 5. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 9

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj promjene koncentracije na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: 2 staklene čaše, 2 menzure, štoperica, destilirana voda, otopina natrijevog tiosulfata, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ ($c = 0,25 \text{ moldm}^{-3}$), otopina sumporne kiseline, H_2SO_4 ($c = 0,25 \text{ moldm}^{-3}$)

Opis pokusa: Pripravi otopine natrijevog tiosulfata i sumporne kiseline zadane koncentracije. U jednu čašu od 100 mL odmjeri točno 10 mL sumporne kiseline. U drugu čašu odmjeri određenu količinu vode i otopine natrijevog tiosulfata, kao što je navedeno u tablici.

Pokus	$V(\text{otop. Na}_2\text{S}_2\text{O}_3) / \text{mL}$	$V(\text{H}_2\text{O}) / \text{mL}$	$V(\text{otop. H}_2\text{SO}_4) / \text{mL}$	$V_{\text{ukupni}} / \text{mL}$	$t_{\text{zamućenje}} / \text{s}$
1	10	30	10	50	
2	20	20	10	50	
3	30	10	10	50	
4	40	-	10	50	

Prvo izvedi pokus 1. Otopine brzo promiješaj tako da otopinu sumporne kiseline uliješ u čašu s otopinom natrijevog tiosulfata. Uključi štopericu te izmjeri vrijeme do vidljive promjene. Čašu isperi destiliranom vodom i pokus ponovi drugim količinama otopina prema uputama iz tablice.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Koja se reakcija odvijala najbrže?

Zadatak 3. Prikaži rezultate grafički tako da na apscisu naneseš vrijeme u sekundama koje si izmjerio od početka reakcije do zamućenja, a na ordinatu pripadnu koncentraciju natrijevog tiosulfata.

Radni list 9

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj promjene koncentracije na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: 2 staklene čaše, 2 menzure, štoperica, destilirana voda, otopina natrijevog tiosulfata, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ ($c = 0,25 \text{ moldm}^{-3}$), otopina sumporne kiseline, H_2SO_4 ($c = 0,25 \text{ moldm}^{-3}$)

Opis pokusa: Pripravi otopine natrijevog tiosulfata i sumporne kiseline zadane koncentracije. U jednu čašu od 100 mL odmjери točno 10 mL sumporne kiseline. U drugu čašu odmjери određenu količinu vode i otopine natrijevog tiosulfata, kao što je navedeno u tablici.

Pokus	$V(\text{otop. Na}_2\text{S}_2\text{O}_3) / \text{mL}$	$V(\text{H}_2\text{O}) / \text{mL}$	$V(\text{otop. H}_2\text{SO}_4) / \text{mL}$	$V_{\text{ukupni}} / \text{mL}$	$t_{\text{zamućenje}} / \text{s}$
1	10	30	10	50	
2	20	20	10	50	
3	30	10	10	50	
4	40	-	10	50	

Prvo izvedi pokus 1. Otopine brzo promiješaj tako da otopinu sumporne kiseline uliješ u čašu s otopinom natrijevog tiosulfata. Uključi štopericu te izmjeri vrijeme do vidljive promjene. Čašu isperi destiliranom vodom i pokus ponovi drugim količinama otopina prema uputama iz tablice.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Koja se reakcija odvijala najbrže?

Zadatak 3. Prikaži rezultate grafički tako da na apscisu naneseš vrijeme u sekundama koje si izmjerio od početka reakcije do zamućenja, a na ordinatu pripadnu koncentraciju natrijevog tiosulfata.

Zadatak 4. Izračunaj prosječne brzine reakcije za svako napravljeno mjerjenje.

Izračun:

Zadatak 5. Rezultate mjerjenja prikaži grafički tako da na ordinatu naneses brzinu reakcije, a na apscisu pripadnu koncentraciju otopine natrijevog tiosulfata.

Zadatak 6. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Zadatak 4. Izračunaj prosječne brzine reakcije za svako napravljeno mjerjenje.

Izračun:

Zadatak 5. Rezultate mjerjenja prikaži grafički tako da na ordinatu naneses brzinu reakcije, a na apscisu pripadnu koncentraciju otopine natrijevog tiosulfata.

Zadatak 6. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 10

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj temperature na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: epruvete, stalak za epruvete, vodena kupelj, termometar, štopericu, plinski plamenik, destilirana voda, otopina natrijevog tiosulfata, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ ($c = 0,2 \text{ moldm}^{-3}$), sumporna kiselina, H_2SO_4 ($c = 0,2 \text{ moldm}^{-3}$)

Opis pokusa: U prve dvije epruvete ulij 2 mL pripremljene otopine natrijevog tiosulfata i 3 mL destilirane vode. U druge dvije epruvete ulij 2 mL sumporne i 3 mL destilirane vode. Prva i treća epruveta se stave u vodenu kupelj i zagriju do 50 °C. Istodobno pomiješaj sadržaje epruveta na sobnoj temperaturi i epruveta zagrijanih na 50 °C. Uključi štopericu te izmjeri vrijeme do vidljive promjene.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Koja se reakcija odvijala brže?

Zadatak 3. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 10

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Čimbenici koji utječu na brzinu kemijske reakcije

Praktičan rad: Utjecaj temperature na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: epruvete, stalak za epruvete, vodena kupelj, termometar, štopericu, plinski plamenik, destilirana voda, otopina natrijevog tiosulfata, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ ($c = 0,2 \text{ moldm}^{-3}$), sumporna kiselina, H_2SO_4 ($c = 0,2 \text{ moldm}^{-3}$)

Opis pokusa: U prve dvije epruvete ulij 2 mL pripremljene otopine natrijevog tiosulfata i 3 mL destilirane vode. U druge dvije epruvete ulij 2 mL sumporne i 3 mL destilirane vode. Prva i treća epruveta se stave u vodenu kupelj i zagriju do 50 °C. Istodobno pomiješaj sadržaje epruveta na sobnoj temperaturi i epruveta zagrijanih na 50 °C. Uključi štopericu te izmjeri vrijeme do vidljive promjene.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Koja se reakcija odvijala brže?

Zadatak 3. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 11

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Brzina kemijske reakcije i utjecaj različitih čimbenika na brzinu reakcija

Praktičan rad: Utjecaj katalizatora na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: metalni stativ, klema, plinski plamenik, epruveta, trešćica, otopina vodikovog peroksida, H_2O_2 (w=10 %), manganov (IV) oksid, MnO_2

Opis pokusa 1: U epruvetu ulij oko 5 mL 10 % otopine vodikovog peroksida. Otvoru epruvete prinesi tinjajuću trešćicu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 2: Zatim u epruvetu dodaj na vrhu žličice managanovog (IV) oksida. Otvoru epruvete prinesi tinjajuću trešćicu.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 3. Napiši jednadžbu kemijske reakcije.

Zadatak 4. Koji plin nastaje raspadom vodikovog peroksida? Opiši fizikalna svojstva navedenog plina.

Zadatak 5. Koja je uloga manganovog (IV) oksida u pokusu?

Radni list 11

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Brzina kemijske reakcije i utjecaj različitih čimbenika na brzinu reakcija

Praktičan rad: Utjecaj katalizatora na brzinu kemijske reakcije

Pribor i kemikalije: metalni stativ, klema, plinski plamenik, epruveta, trešćica, otopina vodikovog peroksida, H_2O_2 (w=10 %), manganov (IV) oksid, MnO_2

Opis pokusa 1: U epruvetu ulij oko 5 mL 10 % otopine vodikovog peroksida. Otvoru epruvete prinesi tinjajuću trešćicu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 2: Zatim u epruvetu dodaj na vrhu žličice managanovog (IV) oksida. Otvoru epruvete prinesi tinjajuću trešćicu.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 3. Napiši jednadžbu kemijske reakcije.

Zadatak 4. Koji plin nastaje raspadom vodikovog peroksida? Opiši fizikalna svojstva navedenog plina.

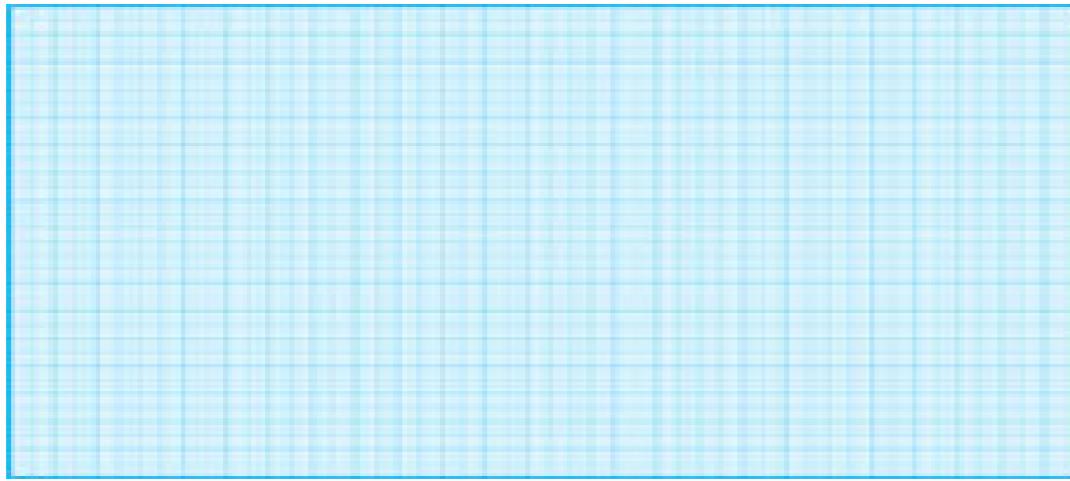
Zadatak 5. Koja je uloga manganovog (IV) oksida u pokusu?

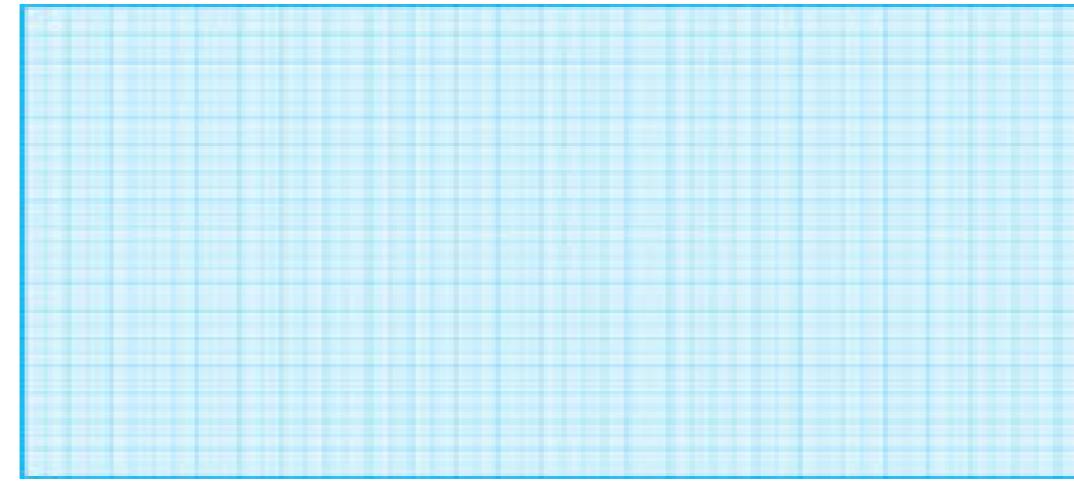

Zadatak 6. Katalizator u reakciji smanjuje energiju aktivacije reaktanta. Grafički prikaži energijski profil raspada vodikovog peroksida bez katalizatora i s katalizatorom.

Zadatak 6. Katalizator u reakciji smanjuje energiju aktivacije reaktanta. Grafički prikaži energijski profil raspada vodikovog peroksida bez katalizatora i s katalizatorom.

Zadatak 7. Objasni važnost enzima (biokatalizatora) u živim organizmima.

Zadatak 7. Objasni važnost enzima (biokatalizatora) u živim organizmima.

Radni list 12

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Konstanta ravnoteže

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Opiši uvjete u kojima se sustav nalazi u ravnoteži.

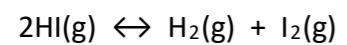

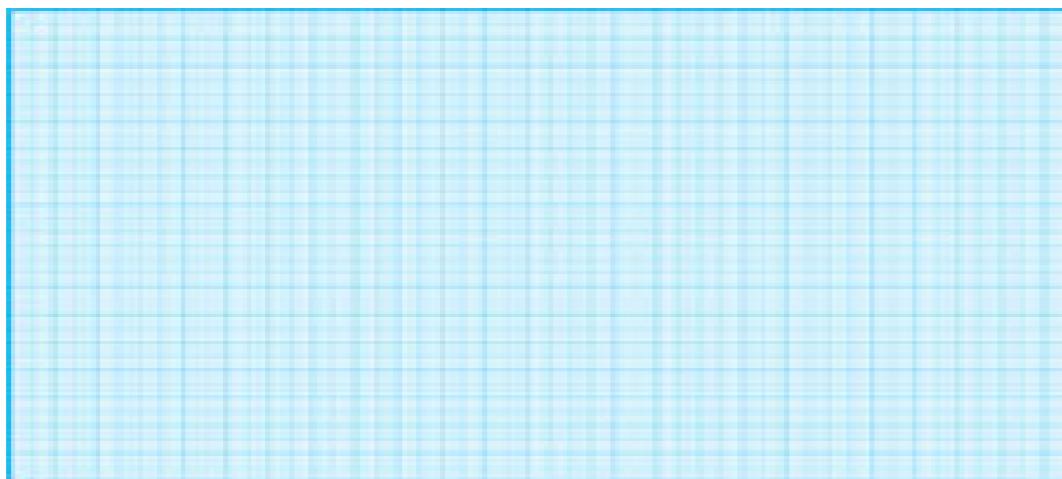

Zadatak 2: Razlaganje i sinteza jodovodika prikazuje se sljedećom jednadžbom:

Grafički prikaži promjenu koncentracije reaktanata i produkata u ovisnosti o vremenu.

Zadatak 3: Na temelju navedenog grafičkog prikaza zaključi kada dolazi do uspostavljanja ravnotežnog stanja.

Radni list 12

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Konstanta ravnoteže

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Opiši uvjete u kojima se sustav nalazi u ravnoteži.

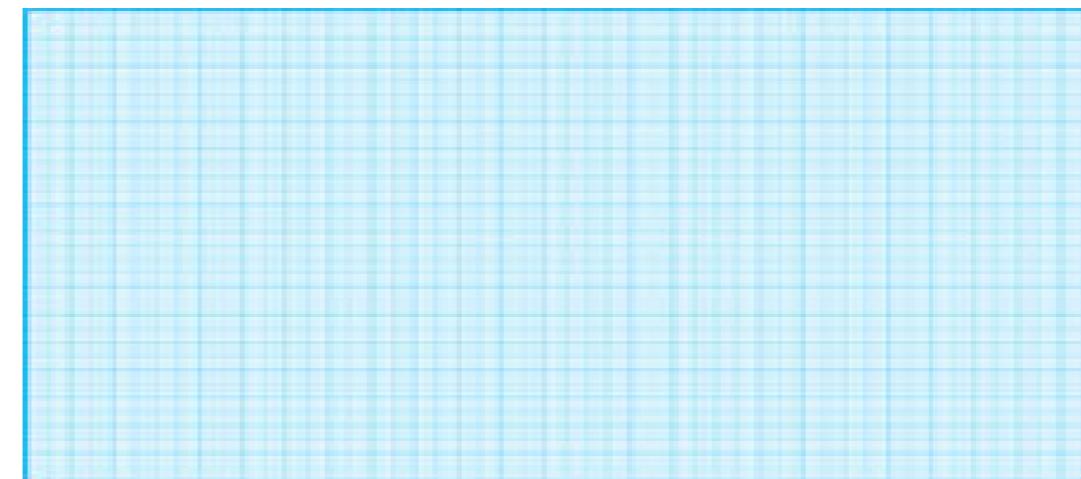

Zadatak 2: Razlaganje i sinteza jodovodika prikazuje se sljedećom jednadžbom:

Grafički prikaži promjenu koncentracije reaktanata i produkata u ovisnosti o vremenu.

Zadatak 3: Na temelju navedenog grafičkog prikaza zaključi kada dolazi do uspostavljanja ravnotežnog stanja.

Zadatak 4: Sastav smjese tvari u stanju ravnoteže prikazuje se konstantom ravnoteže. Napiši izraz za empirijsku konstantu ravnoteže zadane kemijske reakcije.

Zadatak 5: Za reakciju $H_2(g) + I_2(g) \leftrightarrow 2HI(g)$ pri $448\text{ }^{\circ}\text{C}$ konstanta ravnoteže iznosi 50. U reakcijsku posudu volumena 0,5 L stavljeni su 0,2 mol $I_2(g)$ i 0,1 mol $H_2(g)$. Posuda je ugrijana na $448\text{ }^{\circ}\text{C}$. Izračunaj ravnotežne koncentracije joda, vodika i jodovodika pri toj temperaturi.

Izračun:

Zadatak 4: Sastav smjese tvari u stanju ravnoteže prikazuje se konstantom ravnoteže. Napiši izraz za empirijsku konstantu ravnoteže zadane kemijske reakcije.

Zadatak 5: Za reakciju $H_2(g) + I_2(g) \leftrightarrow 2HI(g)$ pri $448\text{ }^{\circ}\text{C}$ konstanta ravnoteže iznosi 50. U reakcijsku posudu volumena 0,5 L stavljeni su 0,2 mol $I_2(g)$ i 0,1 mol $H_2(g)$. Posuda je ugrijana na $448\text{ }^{\circ}\text{C}$. Izračunaj ravnotežne koncentracije joda, vodika i jodovodika pri toj temperaturi.

Izračun:

Radni list 13

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Praktičan rad: Reakcija željezovog (III) klorida i amonijevog tiocijanata

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, destilirana voda, amonijev tiocijanat, NH_4SCN , amonijev klorid, NH_4Cl , željezov(III) klorid heksahidrat, $\text{FeCl}_3 \times 6\text{H}_2\text{O}$

Opis pokusa: U staklenu čašu ulij 2 mL pripremljene razrijeđene otopine željezovog (III) klorida heksahidrata, 2 mL pripremljene razrijeđene otopine amonijevog tiocijanata i određenu količinu destilirane vode dok boja otopine ne postane svjetlocrvena. Zatim u tri epruvete ulij po 2 mL pripremljene otopine. U prvu epruvetu dodaj nekoliko kristalića željezovog (III) klorida heksahidrata, a u drugu epruvetu dodaj nekoliko kristalića amonijevog klorida. Sadržaj treće epruvete služi za usporedbu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Napiši jednadžbu reakcije.

Zadatak 3. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 13

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Praktičan rad: Reakcija željezovog (III) klorida i amonijevog tiocijanata

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, destilirana voda, amonijev tiocijanat, NH_4SCN , amonijev klorid, NH_4Cl , željezov(III) klorid heksahidrat, $\text{FeCl}_3 \times 6\text{H}_2\text{O}$

Opis pokusa: U staklenu čašu ulij 2 mL pripremljene razrijeđene otopine željezovog (III) klorida heksahidrata, 2 mL pripremljene razrijeđene otopine amonijevog tiocijanata i određenu količinu destilirane vode dok boja otopine ne postane svjetlocrvena. Zatim u tri epruvete ulij po 2 mL pripremljene otopine. U prvu epruvetu dodaj nekoliko kristalića željezovog (III) klorida heksahidrata, a u drugu epruvetu dodaj nekoliko kristalića amonijevog klorida. Sadržaj treće epruvete služi za usporedbu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Napiši jednadžbu reakcije.

Zadatak 3. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Radni list 14

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Praktičan rad: Reakcija modre galice i razrijeđene klorovodične kiseline

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, menzura, stakleni štapić, plinski plamenik, destilirana voda, led, kuhinjska sol, modra galica, CuSO₄·5H₂O, klorovodična kiselina, HCl

Opis pokusa: U staklenoj čaši pripravi 50 mL otopine modre galice. U otopinu dodaj 20 mL razrijeđene klorovodične kiseline. Nastalu otopinu dobro promiješaj staklenim štapićem. Zatim u tri epruvete ulij po 2 mL pripremljene otopine. Prvu epruvetu stavi u staklenu čašu sa smjesom leda i kuhinjske soli, a drugu epruvetu stavi u vodenu kupelj. Sadržaj treće epruvete služi za usporedbu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Na osnovu promjena boje zaključi je li reakcija egzotermna ili endotermna.

Zadatak 3. Utječe li dodatak kuhinjske soli na pomak ravnoteže? Objasni!

Radni list 14

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Praktičan rad: Reakcija modre galice i razrijeđene klorovodične kiseline

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, menzura, stakleni štapić, plinski plamenik, destilirana voda, led, kuhinjska sol, modra galica, CuSO₄·5H₂O, klorovodična kiselina, HCl

Opis pokusa: U staklenoj čaši pripravi 50 mL otopine modre galice. U otopinu dodaj 20 mL razrijeđene klorovodične kiseline. Nastalu otopinu dobro promiješaj staklenim štapićem. Zatim u tri epruvete ulij po 2 mL pripremljene otopine. Prvu epruvetu stavi u staklenu čašu sa smjesom leda i kuhinjske soli, a drugu epruvetu stavi u vodenu kupelj. Sadržaj treće epruvete služi za usporedbu.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 2. Na osnovu promjena boje zaključi je li reakcija egzotermna ili endotermna.

Zadatak 3. Utječe li dodatak kuhinjske soli na pomak ravnoteže? Objasni!

Radni list 15

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Napiši jednadžbu sinteze amonijaka iz elementarnih tvari.

Zadatak 2: Na temelju stehiometrijskih brojeva plinovitih sudionika reakcije predviđi utjecaj tlaka na kemijsku ravnotežu.

Zadatak 3: Topljivost plinova u vodi je jako različita. Predviđi utjecaj tlaka i temperature na topljivost plinova u vodi.

Zadatak 4: Poveži ovisnost topljivosti plinova u vodi o vanjskim uvjetima s raznolikošću života u vodi (pomoći: utjecaj količine otopljenog kisika na život u vodi).

Radni list 15

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Pomak kemijske ravnoteže

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Napiši jednadžbu sinteze amonijaka iz elementarnih tvari.

Zadatak 2: Na temelju stehiometrijskih brojeva plinovitih sudionika reakcije predviđi utjecaj tlaka na kemijsku ravnotežu.

Zadatak 3: Topljivost plinova u vodi je jako različita. Predviđi utjecaj tlaka i temperature na topljivost plinova u vodi.

Zadatak 4: Poveži ovisnost topljivosti plinova u vodi o vanjskim uvjetima s raznolikošću života u vodi (pomoći: utjecaj količine otopljenog kisika na život u vodi).

Radni list 16

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Jakost kiselina i baza

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Objasni razliku kiselina i baza prema kiselo-baznim teorijama.

Zadatak 2: Prikaži jednadžbom disocijaciju klorovodične kiseline. Navedi nazive nastalih iona.

Zadatak 3: Prikaži jednadžbom disocijaciju fosforne kiseline. Navedi nazive nastalih iona u svim stupnjevima disocijacije.

Zadatak 4: Na temelju disocijacije navedenih kiselina (zadatak 2, 3) usporedi njihovu jakost. ($K_{H_3PO_4} = 7,5 \times 10^{-3}$, $K_{HCl} = 1 \times 10^7$).

Zadatak 5: Prikaži jednadžbom disocijaciju otopine kalcijevog hidroksida.

Zadatak 6: Koliki je stupanj disocijacije i pH nitritne kiseline koncentracije $0,12 \text{ mol dm}^{-3}$. ($K_{HNO_2} = 4,5 \times 10^{-4}$)

Izračun:

Radni list 16

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Jakost kiselina i baza

Primjeri zadataka za rješavanje na satu (rad u skupini ili paru)

Zadatak 1: Objasni razliku kiselina i baza prema kiselo-baznim teorijama.

Zadatak 2: Prikaži jednadžbom disocijaciju klorovodične kiseline. Navedi nazive nastalih iona.

Zadatak 3: Prikaži jednadžbom disocijaciju fosforne kiseline. Navedi nazive nastalih iona u svim stupnjevima disocijacije.

Zadatak 4: Na temelju disocijacije navedenih kiselina (zadatak 2, 3) usporedi njihovu jakost. ($K_{H_3PO_4} = 7,5 \times 10^{-3}$, $K_{HCl} = 1 \times 10^7$).

Zadatak 5: Prikaži jednadžbom disocijaciju otopine kalcijevog hidroksida.

Zadatak 6: Koliki je stupanj disocijacije i pH nitritne kiseline koncentracije $0,12 \text{ mol dm}^{-3}$. ($K_{HNO_2} = 4,5 \times 10^{-4}$)

Izračun:

Radni list 17

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: pH vrijednosti različitih otopina u ljudskom organizmu

Zadatak: Izraditi PowerPoint prezentaciju o pH vrijednosti različitih otopina u ljudskom organizmu

Glavne smjernice za izradu prezentacije:

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrasne boje

- Količina teksta:

Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– poznavanje vrijednosti pH različitih otopina (npr. krvi) za održavanje homeostaze u organizmu , te ostalih primjera pH-vrijednosti tjelesnih tekućina

Zaključak(završni slajd)–kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
  - u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 17

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: pH vrijednosti različitih otopina u ljudskom organizmu

Zadatak: Izraditi PowerPoint prezentaciju o pH vrijednosti različitih otopina u ljudskom organizmu

Glavne smjernice za izradu prezentacije:

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrasne boje

- Količina teksta:

Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– poznavanje vrijednosti pH različitih otopina (npr. krvi) za održavanje homeostaze u organizmu , te ostalih primjera pH-vrijednosti tjelesnih tekućina

Zaključak(završni slajd)–kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
  - u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 18

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Hidroliza soli

Praktičan rad: Određivanje pH-vrijednosti otopina soli

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, destilirana voda, univerzalni indikatorski papir, otopina natrijevog nitrata, NaNO_3 , otopina natrijevog karbonata, Na_2CO_3 , otopina amonijevog klorida, NH_4Cl

Opis pokusa 1. Pripravi otopine sljedećih soli: natrijev nitrat, natrijev karbonat i amonijev klorid. U prvu epruvetu ulij otopinu natrijevog nitrata. Ipitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 2. U drugu epruvetu ulij otopinu natrijevog karbonata. Ispitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 3. U treću epruvetu ulij otopinu amonijevog klorida. Ispitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 3. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 4. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Zadatak 5. Prikaži hidrolizu soli jednadžbama kemijskih reakcija.

Zadatak 6. Kako bi predvidio pH-vrijednosti otopina različitih soli? Objasni!

Radni list 18

Područje: Kemijska kinetika i ravnoteža

Tema: Hidroliza soli

Praktičan rad: Određivanje pH-vrijednosti otopina soli

Pribor i kemikalije: staklena čaša, epruvete, stalak za epruvete, destilirana voda, univerzalni indikatorski papir, otopina natrijevog nitrata, NaNO_3 , otopina natrijevog karbonata, Na_2CO_3 , otopina amonijevog klorida, NH_4Cl

Opis pokusa 1. Pripravi otopine sljedećih soli: natrijev nitrat, natrijev karbonat i amonijev klorid. U prvu epruvetu ulij otopinu natrijevog nitrata. Ipitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 1. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 2. U drugu epruvetu ulij otopinu natrijevog karbonata. Ispitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 2. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Opis pokusa 3. U treću epruvetu ulij otopinu amonijevog klorida. Ispitaj univerzalnim indikatorskim papirom pH-vrijednost otopine.

Zadatak 3. Što primjećuješ? Zabilježi opažanja.

Zadatak 4. Što možeš zaključiti na temelju rezultata pokusa?

Zadatak 5. Prikaži hidrolizu soli jednadžbama kemijskih reakcija.

Zadatak 6. Kako bi predvidio pH-vrijednosti otopina različitih soli? Objasni!

Radni list 19

Područje: Kemijske promjene

Tema: Redoks procesi

Praktični rad: Redoks reakcije**Kemikalije i pribor:**

magnezij, bakar, razrijeđena sumporna kiselina, epruvete, stalak za epruvete

Opis pokusa:

U jednu epruvetu stavi komadić magnezijeve vrpce, a u drugu mali komadić bakrene pločice. U svaku epruvetu istovremeno dodaj oko 2 ml razrijeđene sumporne kiseline. Promatraj što se događa, nacrtaj tijek i rezultate pokusa i zabilježi opažanja.

1. zadatak: Na temelju ranije usvojenih znanja o redoks procesima, zaključi koja od reakcija u pokusu je redoks reakcija te obrazloži svoj odgovor.

2. zadatak: Napiši polureakcije oksidacije i redukcije za pripadajući redoks proces.

3. zadatak: Napiši jednadžbu kemijske reakcije bakra i koncentrirane sumporne kiseline. Raspravite u grupi je li ta reakcija moguća ili ne. Koji su po vašem mišljenju razlozi odvijanja ili neodvijanja reakcije?

4. Pokušaj navesti nekoliko primjera redoks reakcija koje se zbivaju u organizmu čovjeka.

Radni list 19

Područje: Kemijske promjene

Tema: Redoks procesi

Praktični rad: Redoks reakcije**Kemikalije i pribor:**

magnezij, bakar, razrijeđena sumporna kiselina, epruvete, stalak za epruvete

Opis pokusa:

U jednu epruvetu stavi komadić magnezijeve vrpce, a u drugu mali komadić bakrene pločice. U svaku epruvetu istovremeno dodaj oko 2 ml razrijeđene sumporne kiseline. Promatraj što se događa, nacrtaj tijek i rezultate pokusa i zabilježi opažanja.

1. zadatak: Na temelju ranije usvojenih znanja o redoks procesima, zaključi koja od reakcija u pokusu je redoks reakcija te obrazloži svoj odgovor.

2. zadatak: Napiši polureakcije oksidacije i redukcije za pripadajući redoks proces.

3. zadatak: Napiši jednadžbu kemijske reakcije bakra i koncentrirane sumporne kiseline. Raspravite u grupi je li ta reakcija moguća ili ne. Koji su po vašem mišljenju razlozi odvijanja ili neodvijanja reakcije?

4. Pokušaj navesti nekoliko primjera redoks reakcija koje se zbivaju u organizmu čovjeka.

Radni list 20

Područje: Kemijske promjene

Tema: Reaktivnost alkalijskih i zemnoalkalijskih metala

Praktični rad: Reakcija uzorka natrija i magnezija s vodom i klorovodičnom kiselinom**Pokus 1:** Reakcija komadića natrija s vodom i klorovodičnom kiselinom**Kemikalije i pribor:**

3 čaše 500 ml, pinceta, nožić, komadić natrija, voda, konc. HCl, filter papir, fenolftalein, univerzalni indikator

Opis pokusa:

a) Natrij oksidira na zraku i presvlači se slojem hidroksida stoga se drži u petroleju. Neposredno prije izvođenja pokusa nastavnik izvadi natrij iz petroleja, odreže maleni komadić natrija i stavi u čašu s vodom u koju je prethodno dodan fenolftalein. Potreban je vrlo mali komadić natrija za burnu reakciju stoga treba biti veoma oprezan. Nakon izvedenog pokusa na stijenke čaše umetni univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost. Prati tijek pokusa, nacrtaj ga i zapiši opažanja.

Opažanja: _____
_____
_____

b) **OPREZ!** Natrij je lako zapaljiv stoga je potrebno biti veoma oprezan. Koristi zaštitne rukavice, kutu i naočale. Nacrtaj tijek pokusa i zapiši opažanja.
Nastavnik ponovno odreži mali komadić natrija i stavi ga na filter- papir koji se nalazi na površini vode u čaši u koju je prethodno dodan fenolftalein. Nakon izvedenog pokusa na stijenke čaše umetni univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost.

Opažanja: _____
_____
_____**Radni list 20**

Područje: Kemijske promjene

Tema: Reaktivnost alkalijskih i zemnoalkalijskih metala

Praktični rad: Reakcija uzorka natrija i magnezija s vodom i klorovodičnom kiselinom**Pokus 1:** Reakcija komadića natrija s vodom i klorovodičnom kiselinom**Kemikalije i pribor:**

3 čaše 500 ml, pinceta, nožić, komadić natrija, voda, konc. HCl, filter papir, fenolftalein, univerzalni indikator

Opis pokusa:

a) Natrij oksidira na zraku i presvlači se slojem hidroksida stoga se drži u petroleju. Neposredno prije izvođenja pokusa nastavnik izvadi natrij iz petroleja, odreže maleni komadić natrija i stavi u čašu s vodom u koju je prethodno dodan fenolftalein. Potreban je vrlo mali komadić natrija za burnu reakciju stoga treba biti veoma oprezan. Nakon izvedenog pokusa na stijenke čaše umetni univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost. Prati tijek pokusa, nacrtaj ga i zapiši opažanja.

Opažanja: _____
_____
_____

b) **OPREZ!** Natrij je lako zapaljiv stoga je potrebno biti veoma oprezan. Koristi zaštitne rukavice, kutu i naočale. Nacrtaj tijek pokusa i zapiši opažanja.
Nastavnik ponovno odreži mali komadić natrija i stavi ga na filter- papir koji se nalazi na površini vode u čaši u koju je prethodno dodan fenolftalein. Nakon izvedenog pokusa na stijenke čaše umetni univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost.

Opažanja: _____
_____
_____

c) **OPREZ!** Natrij je lako zapaljiv stoga je potrebno biti veoma oprezan. Koristi zaštitne rukavice, kutu i naočale U epruvetu s klorovodičnom kiselinom stavi mali komadić natrija koji si neposredno prije izvođenja pokusa očistio od površinskog sloja.. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi opažanja nakon stavljanja komadića natrija u klorovodičnu kiselinu.

Opažanja:

Pokus 2: Reakcija magnezijeve vrpce s vodom i klorovodičnom kiselinom

Kemikalije i pribor: 2 epruvete, plamenik, hvataljka, komadić magnezijeve trake, fenolftalein, univerzalni indikator

Opis pokusa:

a) U epruvetu s vodom, u koju je prethodno dodan fenolftalein, dodaj mali komadić magnezijeve trake. Nakon par minuta stavi epruvetu iznad plamena plamenika i zagrijavaj do promjene boje. Na stijenke epruvete stavi univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi bitnu promjenu pri opažanju.

Opažanja:

---

b) U epruvetu s klorovodičnom kiselinom dodaj mali komadić magnezijeve trake. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi promjene pri opažanju.

c) **OPREZ!** Natrij je lako zapaljiv stoga je potrebno biti veoma oprezan. Koristi zaštitne rukavice, kutu i naočale U epruvetu s klorovodičnom kiselinom stavi mali komadić natrija koji si neposredno prije izvođenja pokusa očistio od površinskog sloja.. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi opažanja nakon stavljanja komadića natrija u klorovodičnu kiselinu.

Opažanja:

Pokus 2: Reakcija magnezijeve vrpce s vodom i klorovodičnom kiselinom

Kemikalije i pribor: 2 epruvete, plamenik, hvataljka, komadić magnezijeve trake, fenolftalein, univerzalni indikator

Opis pokusa:

a) U epruvetu s vodom, u koju je prethodno dodan fenolftalein, dodaj mali komadić magnezijeve trake. Nakon par minuta stavi epruvetu iznad plamena plamenika i zagrijavaj do promjene boje. Na stijenke epruvete stavi univerzalni indikator i očitaj pH vrijednost. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi bitnu promjenu pri opažanju.

Opažanja:

---

b) U epruvetu s klorovodičnom kiselinom dodaj mali komadić magnezijeve trake. Nacrtaj tijek pokusa i zabilježi promjene pri opažanju.

Opažanja: _____
 _____
 _____

1. zadatak: Napiši jednadžbe kemijskih reakcija iz pokusa 1 i 2.

2. zadatak: Usporedi reakciju uzorka natrija i vode sa i bez filter-papira i obrazloži svoja zapažanja.

_____
 _____
 _____

3. zadatak: Što zaključuješ iz izmjerениh pH vrijednosti kod reakcije natrija i magnezija s vodom?

_____
 _____

4. zadatak: Poredaj sljedeće elemente prema rastućim energijama ionizacije: Na, K, Mg, Li, Ca. Što zaključuješ?

_____

5. zadatak: Prepostavi kako bi litij reagirao s vodom, a kako kalcij?

_____

6.zadatak :Izračunaj koliko se topline oslobodi reakcijom 0,25 g natrija s vodom ako je $\Delta rH = -368,56 \text{ kJ/mol}$.

Izračun:

7. zadatak: Objasni važnost natrij – kalij pumpe u čovjekovom organizmu.

_____
 _____

Opažanja: _____
 _____
 _____

1. zadatak: Napiši jednadžbe kemijskih reakcija iz pokusa 1 i 2.

2. zadatak: Usporedi reakciju uzorka natrija i vode sa i bez filter-papira i obrazloži svoja zapažanja.

_____
 _____
 _____

3. zadatak: Što zaključuješ iz izmjerениh pH vrijednosti kod reakcije natrija i magnezija s vodom?

_____
 _____

4. zadatak: Poredaj sljedeće elemente prema rastućim energijama ionizacije: Na, K, Mg, Li, Ca. Što zaključuješ?

_____

5. zadatak: Prepostavi kako bi litij reagirao s vodom, a kako kalcij?

_____

6.zadatak :Izračunaj koliko se topline oslobodi reakcijom 0,25 g natrija s vodom ako je $\Delta rH = -368,56 \text{ kJ/mol}$.

Izračun:

7. zadatak: Objasni važnost natrij – kalij pumpe u čovjekovom organizmu.

_____
 _____

Radni list 21

Područje: Kemijske promjene

Tema: Neutralizacija

Praktični rad: Titracija jake kiseline jakom bazom**Kemikalije i pribor:**

2 čaše, bireta, stalak i hvataljka za biretu, lijevak, Erlenmeyerova tirkvica, pipeta 25 mL, 0,1 mol/dm³ NaOH, HCl, destilirana voda, fenolftalein, univerzalni indikator, bijeli papir

Opis pokusa:

- 1) Uzmi dvije čaše i u jednu stavi NaOH (0,1 mol/dm³), a u drugu HCl nepoznate koncentracije. Prije ulijevanja tvari označi čaše. Univerzalnim indikatorom očitaj pH vrijednost otopina.
- 2) Na bireti je pipac koji je zatvoren kad je postavljen okomito u odnosu na položaj birete. Isperi je vodom, a zatim s otopinom NaOH i ispusti u čašu namijenjenu za otpad. Zatim napuni biretu otopinom NaOH i očitaj početni volumen i upiši ga u tablicu.
- 3) Erlenmeyerovu tirkvicu isperi vodom i ulij u nju 25 ml HCl-a.
- 4) Uzmi pipetu od 25 mL i prvo je isperi vodom, a zatim klorovodičnom kiselinom, te je napuni klorovodičnom kiselinom do meniskusa. HCl iz pipete izlij u Erlenmeyerovu tirkvicu i dodaj 2-3 kapi fenolftaleina.
- 5) Na stalak birete stavi bijeli papir i ispod vrha birete položi Erlenmeyerovu tirkvicu s klorovodičnom kiselinom.
- 6) Otvori pipac birete i polako ispuštaj NaOH u tirkvicu uz stalno miješanje., kap po kap.
- 7) Blizu točke ekvivalencije početi će se mijenjati boja otopine u tirkvici pa se otopina iz birete treba ispuštati veoma oprezno.
- 8) Kada boja u tirkvici postane stalna, zatvorи pipac birete. Očitaj volumen i unesi ga u tablicu.
- 9) Pomoću univerzalnog lakmus papira očitaj pH vrijednost otopine.
- 10) Odmah nakon izvođenja pokusa dobro operi biretu.

11) Pomoću dobivenih rezultata izračunaj koncentraciju HCl-a

Radni list 21

Područje: Kemijske promjene

Tema: Neutralizacija

Praktični rad: Titracija jake kiseline jakom bazom**Kemikalije i pribor:**

2 čaše, bireta, stalak i hvataljka za biretu, lijevak, Erlenmeyerova tirkvica, pipeta 25 mL, 0,1 mol/dm³ NaOH, HCl, destilirana voda, fenolftalein, univerzalni indikator, bijeli papir

Opis pokusa:

- 1) Uzmi dvije čaše i u jednu stavi NaOH (0,1 mol/dm³), a u drugu HCl nepoznate koncentracije. Prije ulijevanja tvari označi čaše. Univerzalnim indikatorom očitaj pH vrijednost otopina.
- 2) Na bireti je pipac koji je zatvoren kad je postavljen okomito u odnosu na položaj birete. Isperi je vodom, a zatim s otopinom NaOH i ispusti u čašu namijenjenu za otpad. Zatim napuni biretu otopinom NaOH i očitaj početni volumen i upiši ga u tablicu.
- 3) Erlenmeyerovu tirkvicu isperi vodom i ulij u nju 25 ml HCl-a.
- 4) Uzmi pipetu od 25 mL i prvo je isperi vodom, a zatim klorovodičnom kiselinom, te je napuni klorovodičnom kiselinom do meniskusa. HCl iz pipete izlij u Erlenmeyerovu tirkvicu i dodaj 2-3 kapi fenolftaleina.
- 5) Na stalak birete stavi bijeli papir i ispod vrha birete položi Erlenmeyerovu tirkvicu s klorovodičnom kiselinom.
- 6) Otvori pipac birete i polako ispuštaj NaOH u tirkvicu uz stalno miješanje., kap po kap.
- 7) Blizu točke ekvivalencije početi će se mijenjati boja otopine u tirkvici pa se otopina iz birete treba ispuštati veoma oprezno.
- 8) Kada boja u tirkvici postane stalna, zatvorи pipac birete. Očitaj volumen i unesi ga u tablicu.
- 9) Pomoću univerzalnog lakmus papira očitaj pH vrijednost otopine.
- 10) Odmah nakon izvođenja pokusa dobro operi biretu.

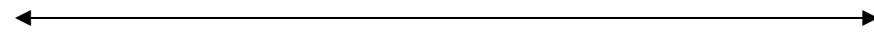
11) Pomoću dobivenih rezultata izračunaj koncentraciju HCl-a

	1.titracija	2.titracija	3.titracija
Početni volumen NaOH/ ml			
Konačni volumen NaOH/ml			
V(NaOH) / ml			
c(NaOH) / mol/dm ³			
V(HCl)/ ml			
c(HCl)/ mol/dm ³			
pH(HCl)			
pH(NaOH)			
pH(otopina)			

Račun:

1. zadatak: Jednadžbom kemijske reakcije prikaži kemijsku promjenu nastalu reakcijom tj. titracijom reakciju iz pokusa.

2. zadatak: Na skali označi područje kiselog , lužnatog i neutralnog. Zvjezdicom označi točku ekvivalencije.

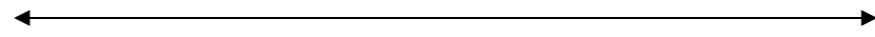
3. zadatak: Jednadžbom kemijske reakcije prikaži neutralizaciju litijevog hidroksida i bromovodične kiseline.

	1.titracija	2.titracija	3.titracija
Početni volumen NaOH/ ml			
Konačni volumen NaOH/ml			
V(NaOH) / ml			
c(NaOH) / mol/dm ³			
V(HCl)/ ml			
c(HCl)/ mol/dm ³			
pH(HCl)			
pH(NaOH)			
pH(otopina)			

Račun:

1. zadatak: Jednadžbom kemijske reakcije prikaži kemijsku promjenu nastalu reakcijom tj. titracijom reakciju iz pokusa.

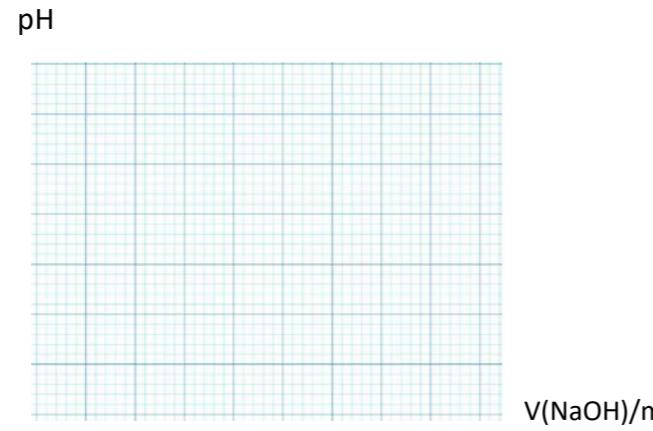
2. zadatak: Na skali označi područje kiselog , lužnatog i neutralnog. Zvjezdicom označi točku ekvivalencije.

3. zadatak: Jednadžbom kemijske reakcije prikaži neutralizaciju litijevog hidroksida i bromovodične kiseline.

4. zadatak:

a) Nacrtaj titracijsku krivulju na temelju izmjerениh volumena NaOH i pH otopine.

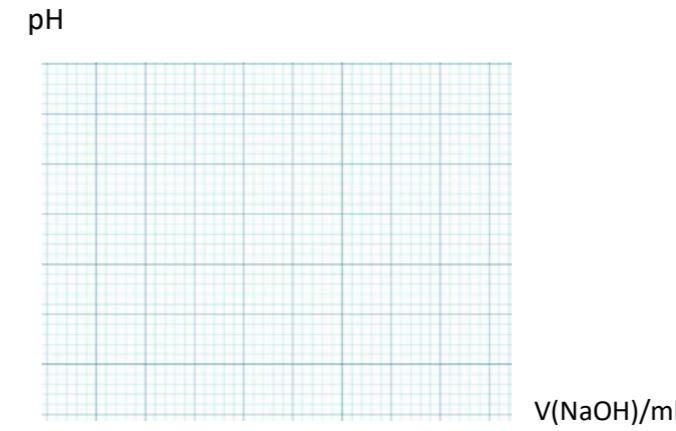
b) Što bi se dogodilo s pH vrijednosti otopine da ste nastavili titrirati?

5. zadatak: Razmislite i raspravite unutar skupine na koji biste način ublažili bol, svrbež i crvenilo nakon mravlјeg uboda.

6. zadatak: Izračunaj množinu klorovodične kiseline u 250 mL otopine, ako znaš da je za titraciju 25,0 mL te otopine potrebno 37,5 mL natrijeve lužine množinske koncentracije 1,50 mol /dm³.

4. zadatak:

a) Nacrtaj titracijsku krivulju na temelju izmjerениh volumena NaOH i pH otopine.

b) Što bi se dogodilo s pH vrijednosti otopine da ste nastavili titrirati?

5. zadatak: Razmislite i raspravite unutar skupine na koji biste način ublažili bol, svrbež i crvenilo nakon mravlјeg uboda.

6. zadatak: Izračunaj množinu klorovodične kiseline u 250 mL otopine, ako znaš da je za titraciju 25,0 mL te otopine potrebno 37,5 mL natrijeve lužine množinske koncentracije 1,50 mol /dm³.

Radni list 22

Područje: Kemijske promjene

Tema: Dobivanje soli

Zadatak: Izraditi PowerPoint prezentaciju o načinima dobivanja soli**Glavne smjernice za izradu prezentacije:**

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrastne boje

- Količina teksta:

Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– načini dobivanja soli s odgovarajućim jednadžbama kemijskih reakcija i video zapis pokusa dobivanja soli

Zaključak (završni slajd)– kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
  - u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 22

Područje: Kemijske promjene

Tema: Dobivanje soli

Zadatak: Izraditi PowerPoint prezentaciju o načinima dobivanja soli**Glavne smjernice za izradu prezentacije:**

- Čitljivost:

Veličina slova: za sporedne natuknice – 28, za glavne natuknice – 32, za naslove - 44

Koristiti kontrastne boje

- Količina teksta:

Šest riječi po retku, šest redaka po slajdu, šest slajdova teksta uzastopce, ne pretjerati s brojem slajdova po prezentaciji (max. do 12)

- Struktura prezentacije

Naslovni slajd-naslov izlaganja, ime i prezime učenika , ime i prezime nastavnika te naziv i sjedište škole

Uvodni slajd - cilj i sadržaj izlaganja

Glavni dio (više slajdova)– načini dobivanja soli s odgovarajućim jednadžbama kemijskih reakcija i video zapis pokusa dobivanja soli

Zaključak (završni slajd)– kratka sistematizacija izloženog

Kriteriji vrednovanja prezentacije su:

- dizajn i stil pisanja
  - u kojoj mjeri sadržaj prezentacije odgovara temi
  - kreativnost u izradi
  - način izlaganja
  - odgovori na postavljena pitanja
  - obavljanje zadatka u planiranom vremenu
- ukupno 30 bodova(5 boda po svakom kriteriju)

Radni list 23

Područje: Kemijske promjene

Tema: Iskorištenje reakcije

Primjeri zadataka za rješavanje na satu(rad u skupini ili paru)

1. zadatak: Elementarni bor može se dobiti redukcijom borovog trioksida magnezijem. U jednoj takvoj sintezi iz 50 g borovog trioksida dobiveno je 12,5 g elementarnog bora. Napiši jednadžbu kemijske reakcije. Koliko je iskorištenje reakcije?

2. zadatak: Pomiješane su dvije otopine, jedna je sadržavala 50 g srebrova nitrata, a druga 50 g natrijeva klorida. Napiši jednadžbu kemijske reakcije. Koliko je nastalo srebrova klorida? Koje soli i koliko je ostalo u suvišku?

Radni list 23

Područje: Kemijske promjene

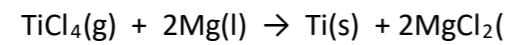
Tema: Iskorištenje reakcije

Primjeri zadataka za rješavanje na satu(rad u skupini ili paru)

1. zadatak: Elementarni bor može se dobiti redukcijom borovog trioksida magnezijem. U jednoj takvoj sintezi iz 50 g borovog trioksida dobiveno je 12,5 g elementarnog bora. Napiši jednadžbu kemijske reakcije. Koliko je iskorištenje reakcije?

2. zadatak: Pomiješane su dvije otopine, jedna je sadržavala 50 g srebrova nitrata, a druga 50 g natrijeva klorida. Napiši jednadžbu kemijske reakcije. Koliko je nastalo srebrova klorida? Koje soli i koliko je ostalo u suvišku?

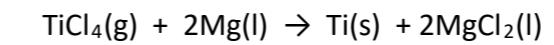
3. zadatak: Titan je čvrst i lagan metal koji je otporan na koroziju. Priprema se redukcijom titanovog(IV) klorida rastaljenim magnezijem na temperaturi između 950°C i 1150°C:

Ako je reakcijom reagiralo $3,44 \cdot 10^4$ kg TiCl_4 s $1,03 \cdot 10^4$ kg Mg izračunajte:

- a) Apsolutnu Ti u kilogramima.
- b) Postotak iskorištenja ako se dobilo $7,81 \cdot 10^3$ kg Ti. (2 boda)

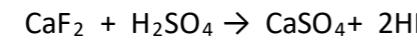
3. zadatak: Titan je čvrst i lagan metal koji je otporan na koroziju. Priprema se redukcijom titanovog(IV) klorida rastaljenim magnezijem na temperaturi između 950°C i 1150°C:

Ako je reakcijom reagiralo $3,44 \cdot 10^4$ kg TiCl_4 s $1,03 \cdot 10^4$ kg Mg izračunajte:

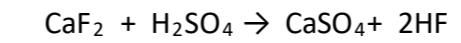
- a) Apsolutnu Ti u kilogramima.
- b) Postotak iskorištenja ako se dobilo $7,81 \cdot 10^3$ kg Ti. (2 boda)

4. zadatak: Fluorovodik se koristi za sintezu freona (spojevi koji uništavaju ozonski sloj u stratosferi) i u proizvodnji aluminija. Priprema se reakcijom:

U jednom postupku 5,00 kg CaF_2 je reagiralo sa suviškom sumporne kiseline i dobiveno je 2,36 kg HF. Izračunajte postotak iskorištenja ovog postupka.

4. zadatak: Fluorovodik se koristi za sintezu freona (spojevi koji uništavaju ozonski sloj u stratosferi) i u proizvodnji aluminija. Priprema se reakcijom:

U jednom postupku 5,00 kg CaF_2 je reagiralo sa suviškom sumporne kiseline i dobiveno je 2,36 kg HF. Izračunajte postotak iskorištenja ovog postupka.

Radni list 24

Područje: Kemijske promjene

Tema: Dobivanje i uporaba anorganskih spojeva

Zadatak: Izraditi seminarski rad: Dobivanje i uporaba anorganskih spojeva

Glavne smjernice za izradu seminarskog rada:

Elementi seminarskog rada

1. Naslov
2. Podaci o autoru
3. Sažetak
4. Ključne riječi
5. Uvod
6. Izlaganje/razrada teme
7. Zaključak
8. Popis priloga
9. Popis literature

Upute za pisanje seminarskog rada

- minimalna duljina seminarskog rada - do 3 kartice teksta (bez slikovnih prikaza, sažetka, popisa priloga i popisa literature), a maksimalno do 7 kartica teksta
- jedna kartica teksta iznosi 1800 znakova (s razmacima) ili prosječno 30 redova sa 60 znakova u retku, odnosno oko 300 riječi
- seminarski rad predaje se kao računalni ispis i/ili šalje e-mailom
- rad se piše u programu Word te u formatu Word Document (doc ili docx)
- koristi se Times New Roman, veličina slova 12 točaka, prored 1,5 linija, obostrano poravnati tekstualni blok te numerirane stranice

Radni list 24

Područje: Kemijske promjene

Tema: Dobivanje i uporaba anorganskih spojeva

Zadatak: Izraditi seminarski rad: Dobivanje i uporaba anorganskih spojeva

Glavne smjernice za izradu seminarskog rada:

Elementi seminarskog rada

1. Naslov
2. Podaci o autoru
3. Sažetak
4. Ključne riječi
5. Uvod
6. Izlaganje/razrada teme
7. Zaključak
8. Popis priloga
9. Popis literature

Upute za pisanje seminarskog rada

- minimalna duljina seminarskog rada - do 3 kartice teksta (bez slikovnih prikaza, sažetka, popisa priloga i popisa literature), a maksimalno do 7 kartica teksta
- jedna kartica teksta iznosi 1800 znakova (s razmacima) ili prosječno 30 redova sa 60 znakova u retku, odnosno oko 300 riječi
- seminarski rad predaje se kao računalni ispis i/ili šalje e-mailom
- rad se piše u programu Word te u formatu Word Document (doc ili docx)
- koristi se Times New Roman, veličina slova 12 točaka, prored 1,5 linija, obostrano poravnati tekstualni blok te numerirane stranice

Dijelovi seminarskog rada**Sažetak**

Sažetak rada u opsegu do 100 riječi treba sadržavati istraživački problem, problemska pitanja, polazišta, metode, svrhu i cilj rada.

Ključne riječi- izdvojiti najviše do pet ključnih riječi i razdvojiti ih zarezom

Uvod

U uvodnom dijelu govori se o znanstvenom problemu ili predmetu istraživanja, postavljaju se istraživačka pitanja, navodi svrha i cilj istraživanja, metoda koja se koristi, daje kritički osvrt na literaturu, te navode i objašnjavaju ostali izvori koji se koriste. Uvod treba biti sažet, ali s bitnim podacima koji govore o problemu, ideji ili istraživanju koje će se razraditi.

Razrada teme

Izlaganje teme je središnji dio rada. Oblikovan je u poglavlja i po potrebi potpoglavlja, tj. tematske cjeline. Svako poglavlje treba imati podnaslov kojim se ukazuje na temu poglavlja/cjeline o kojoj se govori u tom dijelu rada. Raspored tema/poglavlja mora biti smislen.

U ovom se dijelu uspoređuju, analiziraju i sintetiziraju dobiveni rezultati.

Zaključak

U zaključku se iznose rezultati rada, izdvajaju otvorena pitanja i daju smjernice za daljnja istraživanja.

U ovom dijelu treba dati uputu o opisu tablica, slika. Primjerice naslov tablice iznad pripadajuće tablice, a slike ispod pripadajuće slike.

Tablice i slike treba numerirati kao i priloge (npr. Tablica1, Tablica2...)

Citiranje

Citiranje ideja, koncepata, dijelova teksta ili rečenica i navođenje dijelova nekog rada drugog autora potrebno je dokumentirati podacima o autoru, godinom nastanka djela iz kojeg se preuzima citat i stranicom.

Dijelovi seminarskog rada**Sažetak**

Sažetak rada u opsegu do 100 riječi treba sadržavati istraživački problem, problemska pitanja, polazišta, metode, svrhu i cilj rada.

Ključne riječi- izdvojiti najviše do pet ključnih riječi i razdvojiti ih zarezom

Uvod

U uvodnom dijelu govori se o znanstvenom problemu ili predmetu istraživanja, postavljaju se istraživačka pitanja, navodi svrha i cilj istraživanja, metoda koja se koristi, daje kritički osvrt na literaturu, te navode i objašnjavaju ostali izvori koji se koriste. Uvod treba biti sažet, ali s bitnim podacima koji govore o problemu, ideji ili istraživanju koje će se razraditi.

Razrada teme

Izlaganje teme je središnji dio rada. Oblikovan je u poglavlja i po potrebi potpoglavlja, tj. tematske cjeline. Svako poglavlje treba imati podnaslov kojim se ukazuje na temu poglavlja/cjeline o kojoj se govori u tom dijelu rada. Raspored tema/poglavlja mora biti smislen.

U ovom se dijelu uspoređuju, analiziraju i sintetiziraju dobiveni rezultati.

Zaključak

U zaključku se iznose rezultati rada, izdvajaju otvorena pitanja i daju smjernice za daljnja istraživanja.

U ovom dijelu treba dati uputu o opisu tablica, slika. Primjerice naslov tablice iznad pripadajuće tablice, a slike ispod pripadajuće slike.

Tablice i slike treba numerirati kao i priloge (npr. Tablica1, Tablica2...)

Citiranje

Citiranje ideja, koncepata, dijelova teksta ili rečenica i navođenje dijelova nekog rada drugog autora potrebno je dokumentirati podacima o autoru, godinom nastanka djela iz kojeg se preuzima citat i stranicom.

Radni list 25

Područje: Energija

Tema: Endotermne i egzotermne promjene

Praktični rad: Endotermna i egzotermna reakcija**Pokus1: Endotermna reakcija**

Pribor i kemikalije: soda bikarbona, 10%-tna otopina octene kiseline, 2 epruvete i termometar

Opis pokusa: U jednoj epruveti se nalazi soda bikarbona (bijeli prah), a u drugoj octena kiselina. Izmjeri temperaturu otopine octene kiseline. U epruvetu sa sodom ulijem octenu kiselinu i pažljivo miješaj termometrom. Prati promjenu temperature i tablično prikaži promjenu temperature s vremenom.

Pitanja i zadaci:

1. Je li se u ovom pokusu dogodila fizička ili kemijska promjena?
2. Na temelju rezultata mjeranja zaključi o smjeru prijelaza topline između reakcijskog sustava i okoline i naznači taj smjer na crtežu.

OKOLINA

3. Je li promjena endotermna ili egzotermna? Svoj odgovor objasni tako da prikažeš entalpijski dijagram za navedenu reakciju ovisno o svom zaključku.
4. Napiši jednadžbu kemijske reakcije s oznakama agregacijskih stanja tvari.

Radni list 25

Područje: Energija

Tema: Endotermne i egzotermne promjene

Praktični rad: Endotermna i egzotermna reakcija**Pokus1: Endotermna reakcija**

Pribor i kemikalije: soda bikarbona, 10%-tna otopina octene kiseline, 2 epruvete i termometar

Opis pokusa: U jednoj epruveti se nalazi soda bikarbona (bijeli prah), a u drugoj octena kiselina. Izmjeri temperaturu otopine octene kiseline. U epruvetu sa sodom ulijem octenu kiselinu i pažljivo miješaj termometrom. Prati promjenu temperature i tablično prikaži promjenu temperature s vremenom.

Pitanja i zadaci:

1. Je li se u ovom pokusu dogodila fizička ili kemijska promjena?
2. Na temelju rezultata mjeranja zaključi o smjeru prijelaza topline između reakcijskog sustava i okoline i naznači taj smjer na crtežu.

OKOLINA

3. Je li promjena endotermna ili egzotermna? Svoj odgovor objasni tako da prikažeš entalpijski dijagram za navedenu reakciju ovisno o svom zaključku.
4. Napiši jednadžbu kemijske reakcije s oznakama agregacijskih stanja tvari.

Pokus 2: Egzotermna reakcija

Pribor i kemikalije: otopina klorovodične kiseline, $c(HCl)=1\text{ mol/L}$ i otopina NaOH, $c(NaOH)=1\text{ mol/L}$, 2 epruvete i termometar

Opis pokusa: U epruvetama su otopine klorovodične kiseline i natrijeva lužine. Izmjeri temperaturu tih otopina. Dodaj natrijevu lužinu u čašu s klorovodičnom kiselinom i pažljivo miješaj termometrom. Prati promjenu temperature i tablično prikaži promjenu temperature s vremenom.

Pitanja i zadaci:

1. Na temelju rezultata mjerenja zaključi o smjeru prijelaza topline između reakcijskog sustava i okoline i naznači taj smjer na crtežu.

2. Je li promjena endotermna ili egzotermna? Svoj odgovor objasni tako da prikažeš entalpijski dijagram za navedenu reakciju ovisno o svom zaključku.
3. Napiši u ionskom obliku jednadžbu reakcije natrijeva hidroksida i klorovodične kiseline. Koji ioni međusobno reagiraju?

Pokus 2: Egzotermna reakcija

Pribor i kemikalije: otopina klorovodične kiseline, $c(HCl)=1\text{ mol/L}$ i otopina NaOH, $c(NaOH)=1\text{ mol/L}$, 2 epruvete i termometar

Opis pokusa: U epruvetama su otopine klorovodične kiseline i natrijeva lužine. Izmjeri temperaturu tih otopina. Dodaj natrijevu lužinu u čašu s klorovodičnom kiselinom i pažljivo miješaj termometrom. Prati promjenu temperature i tablično prikaži promjenu temperature s vremenom.

Pitanja i zadaci:

1. Na temelju rezultata mjerenja zaključi o smjeru prijelaza topline između reakcijskog sustava i okoline i naznači taj smjer na crtežu.

2. Je li promjena endotermna ili egzotermna? Svoj odgovor objasni tako da prikažeš entalpijski dijagram za navedenu reakciju ovisno o svom zaključku.
3. Napiši u ionskom obliku jednadžbu reakcije natrijeva hidroksida i klorovodične kiseline. Koji ioni međusobno reagiraju?

Radni list 26

Područje: Energija

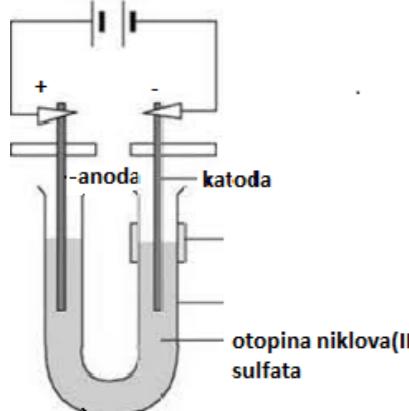
Tema: Galvanski i elektrolizni članci

Primjeri zadataka za kratku pisano provjeru

1. Zadatak:

Odgovorite:

- Je li na slici prikazan elektrolizni ili galvanski članak? Obrazloži.-ukupno 2 boda (1 bod za odgovor i 1 bod za točno obrazloženje)
- Napiši reakcije na elektrodama tog članka? Ukupno 2 boda (1 bod za reakciju na katodi, a 1 bod za reakciju na anodi).

2. Zadatak:

- Napiši reakcije na elektrodama galvanskog članka koji se sastoji od olovne i niklove elektrode-ukupno 2 boda (1 bod za reakciju na katodi, a 1 bod za reakciju na anodi).
- Izračunaj napon tog galvanskog članka-1 bod
- Odredi promjenu Gibbsove energije pripadajuće redoks reakcije u navedenom galvanskom članku-1 bod

Radni list 26

Područje: Energija

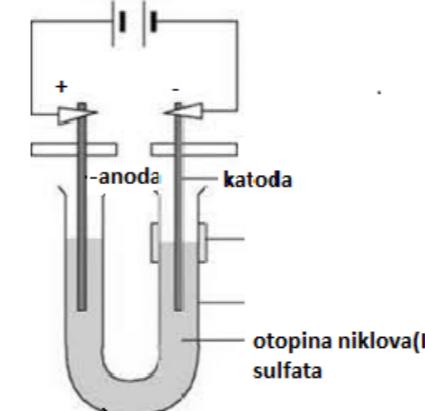
Tema: Galvanski i elektrolizni članci

Primjeri zadataka za kratku pisano provjeru

1. Zadatak:

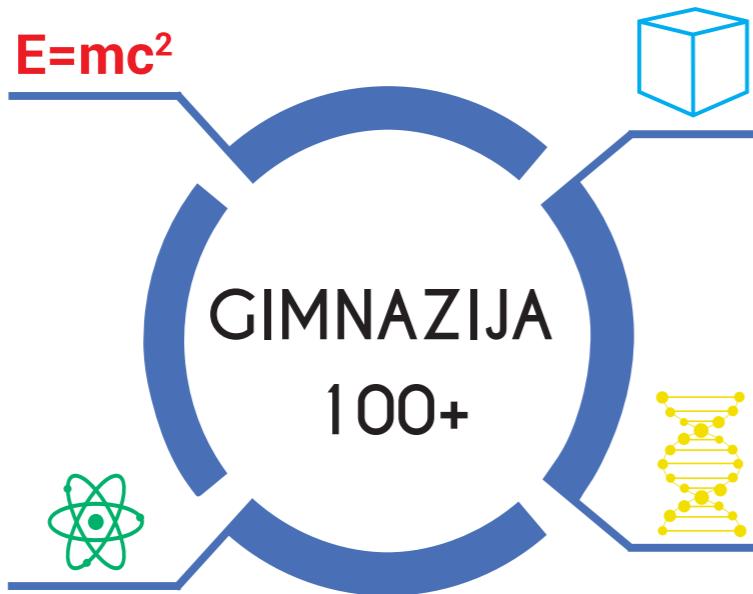
Odgovorite:

- Je li na slici prikazan elektrolizni ili galvanski članak? Obrazloži.-ukupno 2 boda (1 bod za odgovor i 1 bod za točno obrazloženje)
- Napiši reakcije na elektrodama tog članka? Ukupno 2 boda (1 bod za reakciju na katodi, a 1 bod za reakciju na anodi).

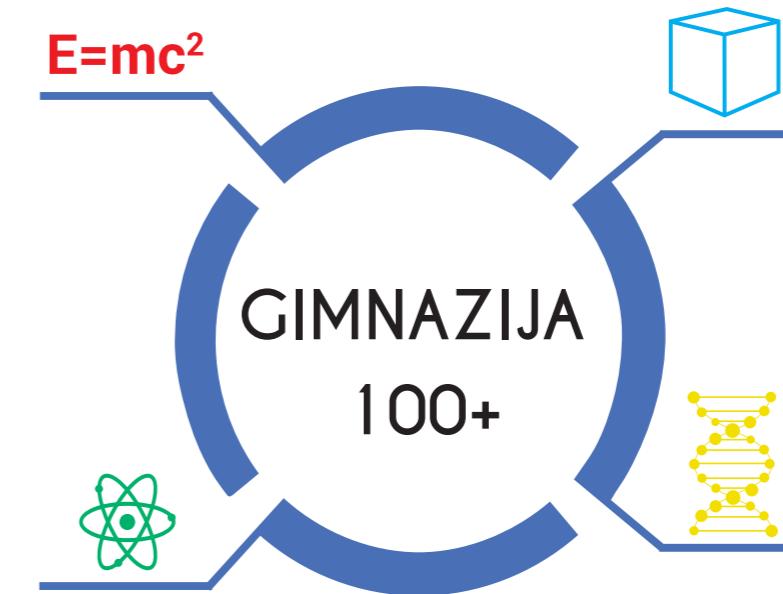

2. Zadatak:

- Napiši reakcije na elektrodama galvanskog članka koji se sastoji od olovne i niklove elektrode-ukupno 2 boda (1 bod za reakciju na katodi, a 1 bod za reakciju na anodi).
- Izračunaj napon tog galvanskog članka-1 bod
- Odredi promjenu Gibbsove energije pripadajuće redoks reakcije u navedenom galvanskom članku-1 bod

www.gimnazija-100-plus.eu

www.gimnazija-100-plus.eu

Srednja škola Krapina

Šetalište hrvatskog narodnog
preporoda 6
49 000 Krapina
Tel: +385 49 382 111
Fax: +385 49 382 113
E-mail: ss-krapina@kr.t-com.hr
web: www.ss-krapina.skole.hr

Srednja škola Pregrada

Stjepana Škreblina bb
49 218 Pregrada
Tel: +385 49 382 150
Fax: +385 49 382 159
E-mail:
ss-pregrada@kr.t-com.hr
web: ss-pregrada.skole.hr

Srednja škola Krapina

Šetalište hrvatskog narodnog
preporoda 6
49 000 Krapina
Tel: +385 49 382 111
Fax: +385 49 382 113
E-mail: ss-krapina@kr.t-com.hr
web: www.ss-krapina.skole.hr

Srednja škola Pregrada

Stjepana Škreblina bb
49 218 Pregrada
Tel: +385 49 382 150
Fax: +385 49 382 159
E-mail:
ss-pregrada@kr.t-com.hr
web: ss-pregrada.skole.hr

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

www.mzos.hr
esf@mzos.hr

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

www.mzos.hr
esf@mzos.hr

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Organizacijska jedinica za upravljanje struktturnim instrumentima (DEFCO)
www.asoo.hr/defco/
defco@asoo.hr

za više informacija o EU fondovima
www.strukturnifondovi.hr

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Organizacijska jedinica za upravljanje struktturnim instrumentima (DEFCO)
www.asoo.hr/defco/
defco@asoo.hr

za više informacija o EU fondovima
www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Srednje škole Krapina.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Srednje škole Krapina.

